Kedves Olvasó!

A 2014 novemberében elkészült “Hungarian volunteers in Finland...” c. könyv kereskedelmi forgalomban nem elérhető.

Azért hoztuk létre az alábbi dokumentumot, hogy a magyar önkéntesekről szóló történeteket és képeket azok is olvashassák-nézhessék, akiknek nem jutott a könyvből.

A pdf méretét a gyors letöltés érdekében jelentősen lecsökkentettük, ezért a fotók minősége roszszabbnak hat az eredetihez képest.

A dokumentum szövegét megfelelő hivatkozással (lásd alább) lehet közölni.

A képanyag felhasználásához a szerzők enge-délye szükséges az SA-Kuva fotóinak kivételével. Ez utóbbiak felhasználásakor kövessük a www.sa-kuva.fi oldalon megadott eljárást.

Hivatkozás: *Ala-Fossi, N., Richly, G., Vilisics, F. (2014): Unkarilaiset vapaaehtoiset talvisodan Suomessa / Hungarian volunteers in Finland during the Winter War. (Ed.) Forrai, K. Embassy of Hungary in Helsinki, Helsinki, pp. 108. ISBN 978-963-12-0768-2*

Dear Reader,

The book “Hungarian volunteers in Finland during the Winter War” is not available commercially.

This pdf intents to serve those who want to take a glimpse into the stories 75 year old.

For better availability we have greatly decreased the file size which may have resulted in weaker image quality.

Text: With providing the proper citation (below) the text of this document is free to use.

Photos: Please contact the authors prior to using the images except for photos of SA-Kuva. In the latter case please follow instructions given at www.sa-kuva.fi.

Cite it as: *Ala-Fossi, N., Richly, G., Vilisics, F. (2014): Unkarilaiset vapaaehtoiset talvisodan Suomessa / Hungarian volunteers in Finland during the Winter War. (Ed.) Forrai, K. Embassy of Hungary in Helsinki, Helsinki, pp. 108. ISBN 978-963-12-0768-2*

UNKARILAISET VAPAAEHTOISET TALVISODAN SUOMESSA / HUNGARIAN VOLUNTEERS IN FINLAND DURING THE WINTER WAR

Niina Ala-Fossi – Gábor Richly – Ferenc Vilisics

UNKARILAISET VAPAAEHTOISET TALVISODAN SUOMESSA

HUNGARIAN VOLUNTEERS IN FINLAND DURING THE WINTER WAR

Helsinki – Budapest

© TEKIJÄT JA UNKARIN SUURLÄHETYSTÖ HELSINGISSÄ /
AUTHORS AND EMBASSY OF HUNGARY IN HELSINKI, 2014

Julkaisija / Published by
UNKARIN SUURLÄHETYSTÖ HELSINGISSÄ /
EMBASSY OF HUNGARY IN HELSINKI,
KRISTÓF FORRAI

Graafinen suunnittelu / Graphic design
FERENC VILISICS & NIINA ALA-FOSSI

Kannen suunnittelu / Cover design
NIINA ALA-FOSSI

Valokuvat / Photographs
NIINA ALA-FOSSI & FERENC VILISICS,
SA-KUVA-ARKISTO / FINNISH WARTIME PHOTOGRAPH ARCHIVE,
PYHÄLAHDEN VALOKUVAAMOMUSEO /
PYHÄLAHTI PHOTOGRAPHER'S SHOP MUSEUM

Englanninkielen Käännös ja kielentarkistus /
english translation and stylising
WILLIAM MOORE

Kirjapaino / Printing house
ÉRDI RÓZSA NYOMDA, UNKARI / HUNGARY, 2014

ISBN 978-963-12-0768-2

SISÄLLYS / CONTENTS

LUKIJALLE 6
FOREWORD 7

HEIMOLAISET ASEVELJINÄ 8
MAGYAR BROTHERS-IN-ARMS 9

TAVALLISIA TARINOITA 34
ORDINARY STORIES 35

JÄÄHYVÄISET SUOMELLE 92
FAREWELL TO FINLAND 93

LUKIJALLE

Talvisota 1939–1940 kuuluu Suomen historian tärkeisiin tapahtumiin, jolloin maa puolusti menestyksekkäästi itsenäisyyttään. Myös Suomen ja Unkarin suhteiden kannalta talvisota oli merkittävä tapahtuma: unkarilaisista vapaaehtoisista muodostettu pataljoona oli mukana aseellisesti tukemassa veljeskansaansa ja Unkarin hallitus lähetti myös aseita ja muita sotatarvikkeita. Koko Unkari seurasi myötätunnolla rintaman tapahtumia, ja yhteiskunnan laajat kerrokset osallistuivat Suomen Punaisen Ristin hyväksi järjestettyihin keräyksiin.

Unkarin panos talvisodassa on ollut useamman tutkimuksen kohteena. Tässä kirjassa historiantutkija Gábor Richly johdattaa aiheeseen suomalaisiin ja unkarilaisiin arkistolähteisiin perustuvalla yhteenvedollaan. Unkarilais-suomalainen aviopari Ferenc Vilisics ja Niina Ala-Fossi ovat dokumentoineet tämän päivän lapualaisten muistoja yli seitsemän vuosikymmentä sitten Suomen avuksi tulleista unkarilaisista vapaaehtoisista. Valokuvaaja Niina Ala-Fossi on lähtöisin Lapualta, samalta paikkakunnalta, jossa unkarilaista pataljoonaa koulutettiin toimimaan Suomen oloissa. Kirjan loppuun on lisäksi koottu vapaaehtoisista kertovia dokumenttivalokuvia Suomen Puolustusvoimien SA-kuva -kokoelmasta.

Toivon, että tämä talvisodan 75 -vuotismuiston kunniaksi julkaistu teos vahvistaa Suomen ja Unkarin entisestäänkin syvää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

30. marraskuuta 2014

Kristóf Forrai
Unkarin suurlähettiläs

FOREWORD

The Winter War of 1939–1940 is among the most important milestones of Finnish history: a period in which the country successfully defended its independence. From the perspective of Finnish-Hungarian relations, too, the Winter War was a significant event: a battalion of Hungarian volunteers was in arms in support of a brother nation, and the Hungarian government also sent munitions and other military equipment to assist the Finnish war effort. The entire country followed the news from the front with concern and compassion, and all sections of Hungarian society took part in the fund-raising efforts on behalf of the Finnish Red Cross.

Hungary's contribution in the Winter War has been the subject of several research papers. In this book, historian Gábor Richly approaches the subject based on contemporary Finnish and Hungarian archive material. Hungarian-Finnish couple Ferenc Vilisics and Niina Ala-Fossi have documented the memories of surviving Lapua residents concerning the Hungarian volunteers who came to help Finland over seven decades ago. Photographer Niina Ala-Fossi is originally from Lapua, the same community in Western Finland where the Hungarian Volunteer Detached Battalion was stationed in 1940 and was trained to operate under Finnish conditions. At the end of the volume there are also documentary still photographs of the Winter War Hungarians, drawn from the Finnish Wartime Photograph Archive maintained by the Finnish Defence Forces.

It is my hope that this book, published on the occasion of the 75th anniversary of the outbreak of the Winter War, will strengthen still further the profound sense of fellowship felt between Finland and Hungary.

November 30th 2014

Kristóf Forrai
Ambassador of Hungary

Gábor Richly

HEIMOLAISET ASEVELJINÄ

Unkarilaiset vapaaehtoiset Suomen talvisodassa

"Veriheimolaisemme Tonavan lakeuksilta ovat
myös kuulleet sotatorvemme kutsun..."
C. G. E. Mannerheim

Neuvostoliiton hyökätessä Suomeen 30.11.1939 syntyi Unkarissa ennennäkemätön mielenkiinto "taistelevia suomalaisia veljiä" kohtaan. Sanomalehdissä julkaistiin joka päivä Suomen rintamaa koskevia uutisia, ja lyhyen ajan sisällä ilmestyi jopa kymmeniä Suomea käsitteleviä kirjoja. Ympäri maata järjestettiin muistotilaisuuksia, ja yhteiskunnan kaikki kerrokset osallistuivat rahankeräyksiin Suomen punaiselle ristille: Albert Szent-Györgyi mm. lahjoitti Nobel-palkintonsa suomalaisille. Tämän lisäksi taistelun ensimmäisistä päivistä alkaen tuhansia Unkarin kansalaisia ilmoittautui palvelukseen toiveinaan päästä vapaaehtoisina Suomeen. Vähitellen myös Unkarin hallitus tuli avustusjärjestelyihin mukaan, mikä mahdollisti sotatarvikkeiden ja aseiden lähettämisen lisäksi myös ensimmäisen vapaaehtoispataljoonan liikkeellelähdön helmikuun alussa 1940. Vaikka pataljoona ei ottanut osaa rintamataisteluihin, unkarilaisten vapaaehtoisten Suomessa oleskelua voidaan kuitenkin pitää sekä talvisotaan liittyvänä mielenkiintoisena ilmiönä että eräänä tärkeänä vaiheena Unkarin ja Suomen välisten suhteiden historiassa.

Gábor Richly

MAGYAR BROTHERS-IN-ARMS

The Role of Hungarian Volunteers in the Winter War

"Our kinsmen from the steppelands of the Danube Basin;
You, too, have answered our distant bugles' call..."
Marshal C. G. E. Mannerheim

When the Soviet Union attacked Finland on November 30th, 1939, it prompted an unprecedented focusing of interest among Hungarians towards their "embattled Finnish brothers". Every day, the newspapers carried reports from the Finnish front, and in short order dozens of books on Finland appeared in print. Support gatherings were arranged across the length and breadth of the country, and all sections of society took part in fund-raising drives on behalf of the Finnish Red Cross: Albert Szent-Györgyi, for example, offered up his Nobel Prize and cash award. Aside from the outpouring of public sympathy, from the very first days of the conflict thousands of Hungarian citizens reported for military service with the hope of being able to go to Finland as volunteers. Gradually the government in Budapest also got involved in the relief undertakings, which permitted the sending not only of arms and military materiel but also the training and - in early February 1940 - the eventual mobilisation of the first Hungarian Volunteer Detached Battalion. Even though the battalion did not ultimately see action on the front, the presence of the Hungarian volunteers in Finland can be regarded as an interesting feature of the Winter War and as an important moment in the history of relations between Hungary and Finland.

UNKARIN ASEMA SYKSYLLÄ 1939

Ymmärtääksemme tapahtumia on tarpeellista tutustua Unkarin hallituksen ja pääministeri Pál Telekin talvisodan aikaisiin ulko- ja sisäpoliittisiin pyrkimyksiin. Nämä pyrkimykset vaikuttivat nimittäin suuressa määrin myös Suomelle annetun avun järjestämiseen. Ensimmäisen maailmansodan tappion jälkeen kaikki Unkarin hallitukset olivat yksimielisiä siitä, että heidän politiikkansa keskeisin tavoite oli niin kutsuttu revisio, eli valtion rajojen muuttaminen, ensimmäistä maailmansotaa seuraneessa Trianonin rauhansopimuksessa menetettyjen alueiden takaisin liittäminen etupäässä Tšekkoslovakialta ja Romanialta. Tässä suhteessa ei myöskään Pál Telekin hallitus muodostanut poikkeusta.

Unkarin johtavat poliittiset piirit eivät syksyllä 1939 luottaneet Saksan lopulliseen voittoon. Tästä johtuen myös pääministeri Teleki kannatti sitoutumista läntisiin suurvaltoihin. Näin ollen kyseisenä ajanjaksona Unkarin ulkopolitiikan tärkeimpiä pyrkimyksiä oli saavuttaa länsivaltojen suosio. Asia muuttui ajankohtaisemmaksi, kun Tšekkoslovakian jaossa Unkarin ja Saksan väliset suhteet lähentyivät. Huomattava askel läntisen suosion saavuttamisessa otettiin Hitlerin ja Stalinin yhteisymmärryksellä toteutetun Puolan jaon yhteydessä syyskuussa 1939. Unkarin hallitus ei hyväksynyt Saksan pyyntöä käyttää Unkarin rautatieverkostoa Puolaa vastaan aloitetun hyökkäyksen helpottamiseksi, ja maasta paenneiden puolalaisten sotilaiden sallittiin tulla Unkariin ja jatkaa edelleen Ranskaan. Neuvostoliiton hyökätessä Suomeen Unkarin hallitus saattoi jälleen osoittaa politiikassaan piirteitä, joita myös lännessä arvostettiin, nimittäin neuvostovastaisuutta ja poliittista itsenäisyyttä Hitlerin Saksasta.

Kun tarkastellaan eri maiden suhtautumista Suomen talvisotaan, on tärkeää mainita Molotov-Ribbentropin sopimuksen merkittävä vaikutus niin läntisten suurvaltojen kuin Euroopan arkaluon-

THE POSITION OF HUNGARY IN THE AUTUMN OF 1939

In order to understand the way in which events unfolded towards the end of 1939, it is necessary to look into the contemporary domestic and foreign policy ambitions of the Hungarian government under Prime Minister Count Pál Teleki. These aims also had a significant part to play in the organising of aid and support for Finland. After the country's defeat in World War I, successive Hungarian administrations had been unanimous that the key issue on the political agenda was the revision - in Hungary's favour - of the 1920 Treaty of Trianon, which had seen very substantial territorial losses to neighbouring states, such as Romania and Czechoslovakia. In this respect, Pál Teleki's government was no different from any of its predecessors.

In the autumn of 1939, there was a widespread feeling among the political leadership in Hungary that Germany would not ultimately prevail in any coming conflict. Consequently, Prime Minister Teleki, too, supported alignment with the Western major powers. Hence it could be said that during the period discussed here, one of the most important objectives of Hungarian foreign policy was to win the favour of Western capitals. Matters took on a more urgent turn when ties between Germany and Hungary grew perceptibly closer in the wake of the occupation and division of Czechoslovakia. A considerable step towards securing the esteem of the Western Allies was taken in September 1939. During the annexation and partitioning of Poland agreed jointly by Adolf Hitler and Josef Stalin, Hungary refused German demands for the transit use of the Hungarian railway system, and Polish soldiers fleeing the country were permitted to cross into Hungary and subsequently to make their way onward from there to France. When the Soviet Union attacked Finland, the Hungarian government was once again in a position to demonstrate policy lines that met with Western approval, namely an anti-Soviet stance and the preservation of a certain political distance from Nazi Germany.

When one examines the attitudes of different countries towards the Winter War between Finland and the Soviets, it is important to note the considerable impact of the recently-signed Molotov-Ribbentrop Pact, not just

toisessa asemassa olleiden pienempien valtioiden politiikkaan. Suomessa tiedetään hyvin, että Englannin, Ranskan ja Yhdysvaltojen apu jäi eri syistä murto-osaan luvatusta, vaikka näiden maiden yleisistä mielipiteistä heijastuikin suuri mielenkiinto Suomen taistelua kohtaan, ja hallitukset antoivat Suomelle pitkälle meneviä lupauksia. Tiedetään myös, millaista painetta Saksan ja Neuvostoliiton yhtäpitävä politiikka merkitsi Pohjoismaille, Alankomaille ja Belgialle, jotka pyrkivät säilyttämään puolueettomuutensa. Unkarin naapurimaat, eli ne maat joilta Unkari pyrki saamaan menetettyjä alueitansa takaisin, eivät myöskään pyrkineet auttamaan Suomea millään tavalla.

Suomelle annettu kansainvälinen apu jäi siis kaiken kaikkiaan silmiinpistävän vaatimattomaksi, kun otetaan huomioon asiaa kohtaan tunnettu, maailmanlaajuinen mielenkiinto. Tässä tilanteessa Unkarin hallituksessa syystä ajateltiin, että Unkarin nopealla ja päättäväisellä avulla saattaisi olla merkittävä painoarvo lännessä, siinäkin tapauksessa, että apu jäisi suunniteltua pienemmäksi. Tämä apu oli nimittäin toisaalta poliittinen vastalause Saksaa ja Neuvostoliittoa kohtaan, toisaalta myötätunnon osoitus vapautensa puolesta taisteleville pienille kansoille. Tästä syystä hallitus piti vapaaehtoisiaan Unkarin "lähettiläinä". Puolalaisille tarjotun avun ohella viitattiin usein "Suomen asiaan", kun Unkarin yhä arkaluontoisempaa ulkopolitiikkaa pyrittiin puolustelemaan läntisille hallituksille.

Avuntarjous Suomelle ei kuitenkaan merkinnyt jännitteitä Unkarin ja Saksan välisiin suhteisiin, vaikka Unkarin hallitus pyrki antamaan lännelle tällaisen kuvan. Huolimatta siitä, että vapaaehtoisten värväys ja sotatarvikkeiden kuljetus järjestettiin saksalaisten vuoksi näennäisesti salassa, unkarilaiset järjestäjät kuitenkin ilmoittivat näistä luotettavin kanavin Saksan johdolle. Telekin piireissä tiedettiin hyvin, että Stalinin kanssa solmittu sopimus oli Hitlerille vain väliaikainen kompromissi, jota ei välttämättä tarvinnut noudattaa. Saksalaiset eivät todellakaan kieltäneet Unkarin apua Suomelle, mutta maan läpi tapahtuvaa kauttakuljetusta he eivät hyväksyneet. Näin Saksa välttyi saattamasta itseään Neuvostoliiton moitteiden alaiseksi.

among the heavyweight Western powers, but also in the policies pursued in the capital cities of smaller European states that were now feeling rather more vulnerable and more uneasy about their future. Finns know only too well that the help they received from Britain, France and the United States was - for a variety of reasons - only a fraction of what had been promised, even though public opinion in these countries reflected great interest towards the struggle of Finland and even though governments had given Helsinki sweeping assurances. It is also well known what pressures the accord between Germany and the Soviet Union had brought to bear on the Nordic Countries, the Netherlands, and Belgium, as they all sought to preserve their fragile neutrality. Hungary's immediate neighbours, in other words those countries from whom Hungary sought to win back its lost territories after Trianon, were also not in any hurry to offer Finland any sort of relief.

The international assistance given to the Finns at this time was painfully modest in scope, when one considers the worldwide interest shown in the conflict. In this situation, the government in Budapest rationalised - and not without good cause - that a swift and determined offer of help by Hungary would carry a lot of weight in the West, even in the case that the assistance might ultimately not be as extensive as planned. This assistance was on the one hand a political protest against the actions of Germany and the Soviet Union, and also a display of sympathy for small nations fighting to preserve their liberty. For this reason, the government regarded the volunteers as Hungarian "emissaries". Alongside the help given to the Poles, attention was often drawn to "the Finnish question" when Hungary sought to defend its increasingly ticklish and delicate foreign policy positions to Western governments.

The offer of relief to Finland did not introduce any tension into relations between Hungary and Germany, even if the Hungarian government may have sought to give the West this impression. Regardless of the fact that the recruiting of the volunteers and the transport of military equipment was organised in apparent secrecy to avoid German misgivings, as it happens the Hungarian side nevertheless passed on information about these things to the German leadership, via reliable back channels. Pál Teleki and his cabinet were perfectly well aware that the recent agreement signed with Stalin was no more than a temporary compromise for Hitler, and it did not necessarily have to be followed to the letter. As such, the Germans certainly did not forbid the Hungarian support for Finland, but at the same time they were not going to approve transit of the troops or equipment by rail through Germany. In this way, Berlin was able to avoid laying itself open to direct blame from Moscow.

Suomalaisessa historiankirjoituksessa on esitetty, että Unkarin apu Suomelle tapahtui salassa Neuvostoliiton vuoksi. Tämä selitys saattaa olla virheellinen. Unkarin maailmansotien välinen johto ei yksinkertaisesti pitänyt Neuvostoliittoa politiikkansa vaikuttimena, joten Neuvostoliiton mielipiteestä ei tässäkään tapauksessa välitetty. Unkarin arkistojen dokumentit viittavat usein läntisiin ja Saksan suhteisiin, mutta vaikenevat Neuvostoliitosta. Mielenkiintoista on, että neuvostojohto ei vastustanut Unkarin hallitusta, vaikka ilmeisesti tiesi vapaaehtoisten lähettämisestä sekä mahdollisesti myös sotatarvikekuljetuksista. Syy Neuvostoliiton suhtautumiseen saattaa olla se, että Stalin harkitsi tuolloin hyökkäystä Romaniaan tarkoituksenaan miehittää Bessarabia. Tähän operaatioon hän toivoi Unkarin samanaikaista hyökkäystä Transilvaniaan. Tästä syystä ei ollut kannattavaa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka olisivat johtaneet suhteiden viilenemiseen Unkarin kanssa.

Edellisen perusteella voisi sanoa, että suomalaisille tarjottu apu osoittautui Unkarin hallituksen kannalta ulkopoliittisesti täydeksi menestykseksi. Tällä tavalla hallitus saattoi toimia läntisten hallitusten linjausten mukaisesti viilentämättä neuvostosuhteitaan tai vaarantamatta suuntautumistaan Saksaan.

Ulkopoliittisten olosuhteiden lisäksi myös sisäpolitiikasta voidaan löytää syitä Unkarin johtavien poliittisten tahojen auttamishaluun. Valtionhoitaja Miklós Horthy ja hänen poliittinen piirinsä erottivat helmikuussa 1939 pääministeri Béla Imrédyn juuri siitä syystä, että Unkarin sisäpolitiikka oli muuttunut yhä oikeistolaisemmaksi, ja hänen tilalleen valitulta Telekiltä odotettiin toimia äärioikeistoa vastaan. Radikaalit oikeistopyrkimykset nimittäin vaaransivat perinteisen poliittis-taloudellisen eliitin etuja. Saadakseen laajemman tuen parlamentista Telekin uusi hallitus järjesti toukokuussa 1939 parlamenttivaalit, joiden tulos oli kuitenkin kaikille yllätys: oppositiossa ollut äärioikeisto sai enemmän paikkoja kuin oltiin ajateltu. Lisää vaikeuksia merkitsi se, että hallituspuolueen edustajista lähes

If one reads Finnish historical accounts, the view is that the Hungarian aid to Finland took place in secret because of the Soviet Union. This may well be a mistaken interpretation. The Hungarian leadership between the wars simply did not regard the Soviet Union as a significant factor in determining the country's policies, so here, too, the opinion of Moscow was not something that played a decisive role. Documents in Hungarian archives often refer to relations with the West and with Germany, but have little to say about the Soviet Union. It is also interesting that the Kremlin leadership did not oppose the Hungarian government actions, even though they were apparently aware of the sending of the volunteer battalion and possibly also knew of the shipments of military hardware. The reason for the Soviets' nonchalance may have been that Stalin was at this time considering an attack on Romania, and for this operation he hoped to see Hungary launch a simultaneous attack on Transylvania, which had formerly been in Hungarian hands. There was nothing to be gained, therefore, by Moscow's taking steps that might have brought friction in dealings with the potentially-useful Hungarians.

On the basis of the various points above, it can be argued that the help offered to the Finns was a total foreign policy triumph as far as the Hungarian administration was concerned. In this way the government could act in accordance with the broad lines of the Western governments without unduly cooling relations with the Soviets or endangering its positions towards Germany.

As well as from the foreign policy landscape, we can find reasons for the Hungarian leadership's willingness to help the Finns in the domestic issues of the day. In February 1939, the Regent Miklós Horthy and his close political advisers forced the resignation of Prime Minister Béla Imrédy, precisely because under Imrédy the country's domestic and social policy had veered increasingly to the right, and Imrédy's replacement Teleki was expected to act to neutralise and close down the extreme right. The ambitions of the quasi-fascist radical right in Hungary were seen by this time as a threat to the more conservative interests of the traditional political and economic elites. In order to bolster support within Parliament, Teleki's new administration called an election in May 1939, but the result was something of a surprise to all concerned: the extreme right-wing opposition took more seats in the assembly than anyone had envisaged. Yet more difficulties were created by the fact that nearly half of the representatives of the governing party

puolet vaati oikeistolaisempaa politiikkaa kuin se, mitä Teleki edusti. Kaikki tämä viittasi siihen, että merkittävä osa unkarilaisista ei välttämättä kannattanutkaan Telekin hallituksen varovaisempaa ja konservatiivisempaa poliittista toimintatapaa. Slovakian unkarilaisalueen ja Karpatorutenian takaisinliittämisen jälkeen Unkarissa oltiin kiitollisia Saksalle, ja haluttiin täydellisempää revisiopolitiikkaa eli uusia aluevaltauksia mitä pikimmin.

Tässä tilanteessa hallitus kaipasi keinoja, joilla osoittaa kansalle, että tietyissä tapauksissa Unkarin oli tarpeellista erottaa kantansa Saksan politiikasta, ja että Unkarin täytyi kulkea omaa tietään. Tästäkin näkökulmasta katsoen jo aiemmin mainittu puolalaisten pakolaisten auttaminen kannatti, olihan "monisatavuotinen puolalais-unkarilainen ystävyys" unkarilaisten sydämissä. Puolalaispakolaisten tapauksessa Unkarin yleinen mielipide oli Telekin hallituksen linjan mukainen ja Saksaa vastaan. Tilanne oli sama myös Suomelle ojennetun avun tapauksessa. Ajatus sukulaisuudesta suomalaisten kanssa käänsi unkarilaiset Saksan politiikkaa vastaan. Yleisen mielipiteen kehittyessä tämän suuntaiseksi pääministerin toimiston sensuuriosasto salli julkaista lehdissä ylistäviä pääkirjoituksia suomalaisten saavutuksista talvisodassa ja samanaikaisesti julkaistiin tiedotuksia Saksan ja Neuvostoliiton välisten suhteiden lähenemisestä. Ilmeisesti juuri yleisen mielipiteen avautumisen vuoksi sallittiin myös muistotilaisuuksien järjestäminen ja maanlaajuinen keräys Suomen auttamiseksi. Näin yhteiskunta saattoi osallistua Suomelle ojennettuun avuntarjoukseen vapaasti.

Talvisota asetti myös muutaman oppositiopuolueen vaikeaan tilanteeseen. Sosiaalidemokraattinen puolue joutui ilmaisemaan eriävän mielipiteensä Neuvostoliiton politiikasta. Tämä käy hyvin ilmi puolueen lehden Népszavan artikkeleista, sekä puolueen edustajien parlamenttipuheista. Puolueen virallisen kannanoton mukaan Molotovin ulkopolitiikka oli samanlaista kuin tsaarien sortopolitiikka. Tämä kannanotto kuitenkin vahvisti puolueen sisäistä erimielisyyttä, sillä vasemmistosiipi ei hyväksynyt puolueen johdon mielipidettä, ja näistä erimielisyyksistä johtuen kommu-

demanded a more right-wing political agenda than that which Teleki stood for. All this indicates that a sizeable part of the Hungarian population did not necessarily support the more cautious and conservative approach of Teleki's government. After the return of the Magyar-populated territories of Southern Slovakia and part of the Carpathian Rus, there was a mood of gratitude towards Germany afoot in Hungary, and these first signs of the dismantling of the hated Treaty of Trianon also stirred a public appetite for more thoroughgoing revisions - more former territories being handed back without delay.

In this situation, the government in Budapest needed some way to indicate to the public that under certain circumstances it was necessary for Hungary to detach itself from German policies, and to "go its own way". Seen from this perspective, the previously-mentioned aid for the Polish refugees was a worthwhile exercise, for the Hungarians had a soft spot in their hearts for "the centuries of Polish-Hungarian friendship". In the case of the Polish refugees, Hungarian public opinion was squarely behind the Teleki government line and against Germany. Much the same applied in the case of assistance being offered to Finland. The idea of ethnic ties and a perceived brotherhood with the Finns turned the Hungarians away from "toeing the German line", bearing in mind that on the surface at least, Germany and the Soviet Union were allies. As the public mood developed in this general direction, the press censors in the Office of the Prime Minister permitted the publication in the newspapers of editorials hailing the military achievements of the Finns in the Winter War, while at the same time reports were published of the closer relations enjoyed between Berlin and Moscow. Apparently it was in response to this opening up of public opinion that support rallies and galas were allowed, along with a nationwide fund-raising drive to help the Finns in their hour of need. Hence the society was freely given the chance to take part in the offer of aid to Finland.

The Winter War also placed some of the Hungarian opposition parties in an awkward situation. The Social Democratic Party (SZDP) was obliged to expose its internal differences of opinion on the policies pursued by the Soviet Union. This was clear from articles published in the party mouthpiece *Népszava*, and from speeches by party members in Parliament. The SZDP's official stance was that Molotov's foreign policy was much the same as the oppressive policy of the Czarists of old. This standpoint only served to worsen the schisms within the party, however, as the left wing did not accept the Social Democratic leadership's line and these differences of opinion led to the

nistien oli lähdettävä puolueesta. Samalla tavoin myös kansallissosialististen puolueiden oli vaikea suhteuttaa Saksan-kantaansa Suomen kysymykseen. Mielenkiintoinen esimerkki on se, että Unkarin parlamentissa juuri Nuoliristipuolueen eräs edustaja huusi ensimmäisenä eläköötä vapauden puolesta taisteleville suomalaisille "veriveljilleen". Lisäksi lähes jokainen oikeistolehti kirjoitti päivittäin suomalaisten sankarillisesta taistelusta. Ainoastaan fanaattisimmat äärioikeistolaisryhmät vastustivat aktiivisesti Suomen auttamiseksi järjestettyjä toimia, Molotov-Ribbentropin sopimuksen mukaisesti. Nämä ryhmät yrittivät estää muun muuassa vapaaehtoisten värväyksen ja liikkeellelähdön järjestämällä mielenosoituksia. Tällaiset toimet eivät tietenkään vaarantaneet hallituksen suunnitelmia, mutta eivät ne myöskään vahvistaneet kansallissosialistisen liikkeen kansansuosiota Unkarissa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Unkarin poliittisen johdon kannatti hyväksyä kaikki julkaisut, hyväntekeväisyystilaisuudet ja keräykset, joilla osoitettiin Unkarin myötätuntoa Suomea kohtaan, minkä lisäksi sille oli hyödyllistä järjestää Suomelle luvattu sotilaallinen apu. Kaikesta voidaan kuitenkin päätellä, ettei Unkarin hallituksen avustuspolitiikka ollut suinkaan yhtä epäitsekästä kuin kansalaisten auttamishalu.

exit of communist sympathisers from the party. In much the same way, on the other side of the political spectrum, the various National Socialist groupings had difficulties adjusting their outlook on Germany to the immediate Finnish question. An interesting example of this was that it was actually one of the members of the far-right, extreme nationalist Arrow Cross Party who stood up in Parliament to shout out the first hurrahs on behalf of the Finnish "blood brothers" fighting for their liberty and land. Furthermore, nearly every right-wing newspaper wrote daily on the heroic struggle taking place in the north. Only the most fanatical extreme right-wing factions actively opposed moves to help Finland, taking their stand from a strict adherence to the Molotov-Ribbentrop Pact. These groups, for instance, attempted to hinder the recruiting and mobilisation of the volunteers by arranging protest marches and demonstrations. Their obstructive actions naturally did not jeopardise the government's plans, but it is worth noting that they also did nothing to strengthen the popularity of the National Socialist movement with the Hungarian public at large.

In a nutshell, we can observe that it was definitely worthwhile for the Hungarian political leadership to permit all the publications, aid gatherings, and fund-raising efforts that demonstrated Hungarian sympathy for the plight of the Finns, and on top of this it was advantageous to provide Finland with the military help that had been promised. It follows that the policy of assistance chosen by the government was not by any means as unselfish or altruistic as the generosity shown by the Hungarian people.

SUOMEN UNKARILAINEN VAPAAEHTOISPATALJOONA

Neuvostoliiton hyökättyä Suomeen Suomen Budapestin lähetystöön sekä erilaisiin yhteiskunnallisiin järjestöihin ilmoittautui lukuisia Unkarin kansalaisia toiveinaan päästä Suomeen vapaaehtoisiksi. Talvisodan loppuun mennessä yhteensä vapaaehtoiseksi oli pyrkinyt noin 25 000 unkarilaista. Muutamat lähtivät Suomeen heti, mutta oli selvää, että suuremman joukon matkaan saattaminen ei olisi ollut mahdollista ilman Unkarin poliittisen johdon mukaantuloa.

Pääministeri Telekin suunnitelmien mukaan Suomeen lähetettävä pataljoona piti järjestää vuotta aiemman, niin sanotun ryysyläisten kaartin esimerkin mukaisesti. Ryysyläiskaartit olivat eivakinaisia joukkoja, jotka Unkarin hallitus järjesti salaa syksyllä 1938 Tšekkoslovakian unkarilaisalueen jälleenvaltauksen valmisteluihin. Vapaaehtoisiksi ilmoittautuneet saivat tehtäväkseen hiipiä huomaamatta Slovakiaan ja hyökätä siellä paikallisten kansallisten kapinoitsijoiden lailla varuskuntiin. Unkarin hallitus pyrki tällä tavalla vakuuttamaan ulkovalloille, että Tšekkoslovakian vähemmistökansallisuudet kapinoivat jo asein sietämätöntä sortoa vastaan, ja unkarilaisalueiden tilanne olisi siis ratkaistava nopeasti. 10.12.1939 Teleki valtuutti Unkarin Radion ja Tietotoimiston johtajan Miklós Kozman hoitamaan Suomeen lähtevien vapaaehtoisten järjestelyt. Kozma oli aikoinaan järjestänyt myös ryysyläiskaartit ja hänellä oli näin korvaamatonta kokemusta puolivirallisten sotilaallisten joukkojen organisoimisesta. Samalla tavoin kuin vuotta aiemmissa tapahtumissa, “puolivirallisuus” merkitsi toisaalta sitä, että järjestäjät eivät saaneet virallista toimeksiantoa, vaan joukot pyrittiin tässäkin tapauksessa kokoamaan ilman armeijan apua ja julkisuudelta salassa. Toisaalta “puolivirallisuus” merkitsi tietysti myös sitä, että ministereiden ja armeijan korkeimman johdon henkilökohtainen apu otettiin huomioon, ja luotettavien kanavien kautta suunnitelmasta ilmoitettiin sopiville ulkomaisille hallituksille.

THE HUNGARIAN VOLUNTEER DETACHED BATTALION

After the Soviet forces crossed the Finnish border on November 30th, numerous Hungarian citizens turned up at the Finnish Embassy in Budapest or at the offices of various civic organisations, in the hope that they could travel to Finland as volunteers. By the time the guns fell silent in March 1940, something like 25,000 Hungarians had put themselves forward as volunteers. A few set off independently in the early days of the fighting, but it was obvious that getting a larger body of men mobilised was not going to be possible without the backing and involvement of the Hungarian political leadership.

According to the plans of Prime Minister Teleki, the battalion to be sent to Finland should have been mustered along the lines of the so-called "Ragged Guard". This was a historical non-regular paramilitary unit that the Hungarian government had "resurrected" in secret in the autumn of 1938 as part of the preparations for the recovery of former Hungarian areas in Southern Slovakia and Ruthenia. The volunteers in this instance were charged with infiltrating unnoticed into Slovakia, and with carrying out guerrilla missions against garrisons, as if they were local pro-Hungarian nationalist rebels or insurgents. This was the government in Budapest's means of persuading foreign powers that the harassed ethnic minorities in Czechoslovakia were already taking up arms against the unbearable oppression of their masters, and that the question of the Hungarian areas should therefore be resolved with all urgency. On December 12th 1939, Pál Teleki authorised Miklós Kozma, the Head of the Hungarian News Agency MTI, to see to the arrangements for the volunteers going to Finland. Kozma was a logical choice, for he had been responsible a year earlier for the assembling of the "Ragged Guard", and he therefore had invaluable experience in collecting an ad hoc volunteer militia of this nature. Just as in 1938, the "non-regular" aspect of the troops meant that the organisers were not given an official directive, but the men were to be gathered without the help of the Hungarian Army and without any undue publicity. At the same time, the arrangements were sufficiently "official" that account was taken of the personal help of ministers and the military chiefs of staff, and further that the plans were divulged to suitable foreign governments via "reliable channels".

Ryysyläiskaartien aiemmista vaikeuksista otettiin oppia, ja Suomeen pyrkivien vapaaehtoisten värväysehtoja tiukennettiin huomattavasti. Näin ollen Kozman alaisuudessa olleeseen Unkarin Radion rakennukseen kutsuttiin koolle siviilipukuiset värväystoimikunnat, ja joulukuun viimeisestä päivästä alkaen vapaaehtoiset valittiin siellä. Pian kävi ilmi, että varovaisuus ei ollut turhaa. Ilmoittautuneista vain kolmas- tai neljäsosa vastasi vaatimuksia, ja palveluun astumisen jälkeen heistäkin puolet piti kotiuttaa, koska kävi ilmi, että he olivat muun muuassa piintyneitä rikollisia tai soluttautuneita kommunisteja. Vasta maaseudun värväyksillä, tammikuun loppuun mennessä onnistuttiin saamaan tarvittava lukumäärä täyteen.

Ilmoittautuneet sijoitettiin Budapestin laidalla olevalle suljetulle partioleirille. Unkarin partioliikkeen johtajana toiminut Pál Teleki antoi Hárshegy'in leirin vapaaehtoisten käyttöön. Pataljoonan johdon hän antoi yliluutnantti Imre Kémeri Nagy'in käsiin, joka oli taistellut tuloksellisesti muun muuassa ryysyläiskaartissa, ja joka nytkin piti yllä armeijamaista kuria. Koulutus jatkui aamusta iltaan, ja myös hiihto-opetusta järjestettiin. Rangaistuksista tunnettiin ainoastaan kovimmat. Tuloksia luonnehti se, että leirillä vierailleet Kozma, Teleki, lähettiläs Onni Talas sekä Mannerheimin erikoisvaltuutettu professori Erik Lönnroth ilmaisivat tyytyväisyytensä näkemäänsä. Helmikuun ensimmäisenä päivänä lähes 400 leirillä olleen vapaaehtoisen kanssa solmittiin sopimus, jolla he astuivat Suomen armeijan palvelukseen. Enää odotettiin vain lähtöä Suomeen muun muassa siitä syystä, jotta leirin tyhjenemisen jälkeen uudet joukot voisivat ottaa alueen käyttöön mahdollisimman nopeasti.

Pataljoonan värväyksen lisäksi piti luonnollisesti järjestää myös sen matka Suomeen. Tämä ei näyttänyt yksinkertaiselta, sillä odotettavissa oli, ettei Saksa hyväksy kauttakulkua. Vaikkakin ulkoministeriö yritti ottaa osaa alkuvalmisteluihin, tässäkin asiassa suurin työ jäi Kozmalle. Tammikuussa Kozma sai neuvoteltua Jugoslavian, Italian, Ranskan ja Ruotsin hyväksynnän kauttakululle. Ilman aseita mat-

Lessons were learned from the difficulties encountered in mustering the "Ragged Guard" members, and on this occasion it was decided that the recruiting procedures should be tightened up appreciably. Consequently selection panels were put together in the headquarters of Hungarian Radio, which was also under the leadership of Miklós Kozma, and from December 31st the volunteers were scrutinised there. It soon transpired that the caution over acceptance requirements was well founded. Only one in three or four of those who showed up actually met the conditions, and half of those who did pass muster at the initial phase had to be sent home later when it was discovered that they were either hardened criminals or were in fact communist sympathisers. It was only rather later, by the end of January, after recruiting drives had been held in the countryside, that a sufficient number of suitably qualified men could be put together.

Those who reported for duty were placed in a closed Scout training camp in Hárshegy on the outskirts of Budapest. This was quite easy to arrange: Pál Teleki had served as Chief Scout of the Hungarian Scout Association and was able to provide the facilities for the volunteers. He appointed First Lieutenant Imre Kémeri Nagy to command the battalion. Kémeri had fought successfully as a unit commander with the "Ragged Guard" paramilitaries in Carpathia a year earlier, and he now maintained an army-like discipline among the men. The training went on from dawn till dusk, and there was also skiing instruction arranged. The only disciplinary measures documented were at the harsher end of the scale. The results of the training could be summarised in that four influential visitors to the camp - Miklós Kozma, Teleki himself, the Finnish Ambassador Onni Talas, and Professor Erik Lönnroth, the special envoy to Field Marshal C.G.E. Mannerheim - all expressed their satisfaction with what they saw. On February 1st 1940, a compact was concluded with the nearly 400 volunteer trainees such that they formally entered the service of the Finnish Army. Now it was just a matter of waiting for the transport to be arranged to Finland, not least because as soon as the camp could be emptied out a new intake of volunteers could be mustered for training.

Moving the battalion to the front in Finland was obviously just as important as recruiting the men in the first place, but in early February it looked anything but simple. It was only to be expected that Germany would not approve of transit through its territories. Even though the Hungarian Foreign Ministry did try to get involved in the preliminary arrangements, once again it was Kozma who had to do the heavy lifting. In January he had managed to nego-

kustavia vapaaehtoisia pidettäisiin hiihtolomalle lähtevinä turisteina. Näin ollen Dieppeen ulottuvan junamatkan järjesti unkarilainen matkatoimisto, Englannin oleskelun puolestaan eräs englantilainen matkatoimisto. 341 vapaaehtoista kuljettava erikoisjuna lähti Budapestistä 7.2.1940 ja 10.2. pataljoona rantautui Englannin Newhaveniin, jossa he kuitenkin kohtasivat odottamattomia vaikeuksia. Suomalainen laiva, jonka piti kuljettaa heidät eteenpäin oli uponnut, ja näin unkarilaiset vapaaehtoiset majoitettiin epämääräiseksi ajaksi yhdeksään eri hotelliin Lontoon huonomaineiseen kaupunginosaan. Upseerien hakiessa sympatiaa toimilleen erilaisissa virallisissa tilaisuuksissa rivisotilaat tekivät osaltaan samoin Lontoon lehtimiehien ja huonomaineisten naisten parissa, mikä ei ollut lainkaan alkuperäisen suunnitelman mukaista. Vasta uuden saattueen turvin he saattoivat jättää Englannin 21.2., ja kuuden päivän kuluttua he saapuivat Norjan rannikolle, Bergeniin. Sieltä he matkustivat muiden maiden vapaaehtoisten lailla Pro Finlandia-toimiston järjestämällä junalla Norjan ja Ruotsin kautta Tornioon.

Suomen yleisesikunta perusti ilman aseita saapuneiden ulkomaalaisten vapaaehtoisten varustamiseksi ja kouluttamiseksi koulutusleirejä Lapualle, Tornioon ja Kemiin tammikuussa 1940. Kaikki vapaaehtoiset ryhmiteltiin näille leirille, eikä suoraan rintamataisteluihin. Suomeen saapumisen jälkeen unkarilaisten pataljoona ohjattiin Lapualle, jossa 8.1. oli muodostettu Osasto Sisu kapteeni B. Nordlundin komennon alaisuuteen. Osasto Sisu muodostui osaltaan 120 sotilaasta, jotka olivat saapuneet runsaasta kahdestakymmenestä maasta, ja josta näin muodostui kansainvälinen prikaati. Tämän lisäksi suunnitelmissa olisi ollut englantilaisten osasto, mutta unkarilaisten saapumisen aikaan heitä oli vain viisi miestä, ja vasta rauhan solmimisen jälkeen heidän lukumääränsä nousi 227:ään. Kolmannen itsenäisen osaston muodostivat 2.3. saapuneet unkarilaiset. Rivisotilaat sijoitettiin erilleen erääseen koulurakennukseen, kun taas upseerit, kenttäpapit ja lääkärit majoitettiin perheisiin. Suomalaiset kouluttajat pitivät miehille ainoastaan kielitunteja, hiihto-opetusta ja aseenkäsittelyhar-

tiate approval for the passage of the troops from authorities in Yugoslavia, Italy, France, and Sweden. The volunteers, who would travel without weapons, were to be officially classified as "tourists going to a ski-camp". In this way, the train journey to the ferry port of Dieppe was arranged by a Hungarian tour operator, while their short stay in Britain was arranged by a travel agency in England. The special train carrying 341 volunteer officers and men left Budapest on February 7th, and on February 10th the battalion landed at Newhaven after crossing the English Channel. At this point, further unforeseen obstacles were put in their way. The Finnish merchant vessel that was to have carried them onward had been sunk, and so the Hungarian volunteers were billeted for the duration in nine hotels located in a not particularly respectable part of London. While the officers sought sympathy for their venture at various official events in the capital, the other ranks did much the same with the London journalists and with representatives of the world's oldest profession, which was of course not at all as had been planned. Only when a new North Sea convoy and naval escorts had been assembled were the men able to leave Britain on February 21st, and six days later they landed in Bergen on the west coast of Norway. From there they travelled just as other international volunteers did, by train across Norway and Sweden to the border at Tornio, as arranged by the Pro Finlandia Support Committee.

In January 1940, the Finnish General Staff set up training camps in Lapua, Tornio and Kemi to equip foreign volunteers arriving in the country without arms, and to give them further battlefield instruction. All volunteers were stationed here first, rather than being sent straight to the front line. On arrival after their lengthy journey, the Hungarian Volunteer Battalion was directed on to Lapua, where Detachment Sisu had been established under a serving Finnish officer, Captain Bertil Nordlund. Detachment Sisu was an infantry unit comprising 120 men who had arrived as volunteers from a couple of dozen different countries, and effectively formed the rump of an international brigade. In addition, the plans called for a British detachment, but at the time of the Hungarians' arrival there were just five men from the UK, and it was only after the armistice on March 13th that the British numbers climbed to a high of 227. The third independent detachment in Lapua was formed by the Hungarians, who arrived on March 2nd. Other ranks were quartered in a school building, while the officers, chaplains, and field surgeons were billeted with local Lapua families. The Finnish instructors limited themselves to providing language tuition, skiing instruction, and basic weapons drills, but aside from this the battalion enjoyed a great deal of autonomy. 1st Lt. Kémeri organised

joituksia, muuten pataljoona nautti suurta itsenäisyyttä. Yliluutnantti Kémeri järjesti yleiskoulutusta sekä upseerin uralle johtavaa lisäkoulutusta, jakoi rangaistuksia oman näkemyksensä mukaan ja toimi hyvin itsenäisesti lähes kaikissa muissakin kysymyksissä.

Melko yksitoikkoista päiväohjelmaa yritettiin piristää mm. juhlimalla Unkarin historian merkkipäiviä sekä järjestämällä Englannin ja Unkarin välisiä jalkapallo- ja nyrkkeilyotteluita. Tietysti sotilaat löysivät myös itse tapoja odotuksen aiheuttaman kärsimättömyyden lieventämiseksi. Näitä olivat esimerkiksi suomalaisten naisten riiustelu sekä tappelut, joskaan tämäntapaiset tottelemattomuudet eivät olleet yleisiä. Suomalaisten raporttien mukaan Suomen sotajohto oli sangen tyytyväinen sotilaallisesti keskimääräistä parempiin, kurinalaisiin ja hyvin koulutettuihin unkarilaisiin vapaaehtoisiin. Myös paikallisilla asukkailla oli lämpimät suhteet vapaaehtoisiin, luultavasti siitäkin syystä, että he olivat tietoisia yhteisestä kielisukulaisuudesta. Vakiintunutta päiväohjelmaa ei muuttanut myöskään Suomen ja Neuvostoliiton solmima aseleposopimus. Huolimatta siitä, että vapaaehtoisten asema muuttui epävarmaksi, koulutus jatkui edelleen. Pian myös ylipäällikkö Mannerheim hyväksyi unkarilaisen pataljoonan tarjoaman valmiuden jatkaa palvelusta. Virallisen huomionosoituksen leiri sai, kun 22.3. kenraaliluutnantti Oscar Enckell, ja viisi päivää myöhemmin itse Mannerheim vierailivat koulutusleirillä. Tässä yhteydessä Kémeri ylennettiin kapteeniksi.

Huhtikuun puolivälissä vaikutti viimein siltä, että unkarilaiset vapaaehtoiset saisivat hyödyllisen tehtävän hoitaakseen. 17.4. heidät nimittäin lähetettiin Lappeenrantaan rajavartio- ja partiotoimintatehtäviin. Tämän ohella pataljoona otti osaa raunioiden siistimistyöhön. Samaan aikaan järjestettiin kuitenkin jo heidän kotiinpaluutansa. Toisaalta aseleposopimus velvoitti Suomen kotiuttamaan vapaaehtoisensa, toisaalta Unkarin hallituskaan ei nähnyt syytä pitää pataljoonaansa Suomessa. Ulkoministeri Väinö Tanner pyysi heti aseleposopimuksen voimaantulon jälkeen Unkarin Suomen lähettiläältä Lajos Kuhlilta, ettei Unkarista enää lähetettäisi lisää vapaaehtoisia – viitaten siihen, että ensimmäistä pataljoonaa tarvittaisiin myös Unkarissa. Mannerheimin edellä mainittu päätös antoi kuitenkin hieman aikaa kotiinpaluun järjestelyille, ja vapaaehtoiset lähtivät Suomesta

general training and further officer training programmes, distributed punishments for breaches of discipline as he saw fit, and generally acted in a very independent manner in all his doings.

Attempts were made to liven up the otherwise monotonous daily round by celebrating significant days in Hungarian history, and by arranging football matches or boxing competitions between the British and Hungarian contingents. Naturally the soldiers themselves found their own means of alleviating the boredom of waiting around for something to happen. These included wooing local women and getting into fights, although it appears these sorts of breaches of discipline were not that common. According to Finnish reports, the Finnish military leadership were in fact pretty well satisfied with the Hungarians, who were a cut above the usual volunteer material, and were better trained and disciplined as well. The local population also seems to have taken kindly to the volunteers, possibly not least because of the awareness of some linguistic and ethnic bonds between the two nations. The established day-to-day programme was not changed even after Finland and the Soviet Union signed a peace agreement that came into effect on March 13th. In spite of the fact that the position of the volunteers now grew somewhat more uncertain, the training continued as before. Not long after this, the Finnish Commander-in-Chief Field Marshal Mannerheim approved the Hungarian Volunteer Battalion's readiness to remain in service. Official recognition of the camp came with a courtesy visit on March 22nd by the C-in-C's Special Envoy and former Army Chief of Staff, Lt. General Oscar Enckell, and then five days later Mannerheim himself visited the training camp. During this visit, Imre Kémeri Nagy was promoted to Captain.

In mid-April, it finally looked as though the Hungarian volunteers might get a useful task to carry out. On April 17th they were despatched to Lappeenranta in the south-east of the country to perform frontier guard and patrol operations along the new border with the Soviet Union. The battalion also took part in the clearance of buildings destroyed in the wartime shelling. Then again, just as this was happening, arrangements for their return home to Hungary were already being finalised. On the one hand, the terms of the armistice meant that Finland had to repatriate its foreign volunteers, and furthermore the Hungarian government saw no good reason to keep its battalion in Finland any longer. As soon as the peace agreement came into effect, the Finnish Minister for Foreign Affairs Väinö Tanner made a request to the Hungarian Ambassador in Helsinki Lajos Kuhl, to the effect that no further volunteers be sent from Hungary. Nevertheless, the order issued by Mannerheim mentioned above gave a little breathing-space

vasta 20.5.1940. Kenraaliluutnantti Enckell hyvästeli Unkarin vapaaehtoiset Turun satamassa ja palkitsi Kémerin Suomen ensimmäisen luokan Valkoisen Ruusun ristillä sekä 16 muuta upseeria toisen luokan risteillä.

Kotiinpaluuta helpotti huomattavasti se, että Saksa suostui vapaaehtoisten kauttakulkuun, ja näin heidät kuljetettiin Stettinin satamasta saksalaisella erikoisjunalla Unkarin rajalle asti. Tämä lyhyempi matka kesti vain neljä päivää, ja siitä aiheutuvat kulut maksoi Suomen valtio. Pataljoonan kotiinpaluu Unkariin tapahtui yhtä salaa kuin lähtökin. Erikoisjuna saapui Budapestiin vasta pimeyden saavuttua, ja vapaaehtoiset kuljetettiin rautatieasemalta suoraan partioleirille. Suljetulla leirillä heitä kävivät tervehtimässä Onni Talas, Pál Teleki ja puolustusministeri Károly Bartha. Toukokuun 28. päivänä pataljoona kotiutettiin, ja vapaaehtoisten asioiden hoitamiseksi perustettiin toimisto, joka lakkautettiin joulukuun loppuun mennessä. Tutkittaessa unkarilaisen pataljoonan historiaa sen ajan virallisten raporttien ja silminnäkijöiden muistojen perusteella näyttää siltä, että Unkarin vapaaehtoiset toimivat oivallisina "lähettiläinä" sekä Länsi-Euroopassa että Suomessa, vaikka he eivät taisteluihin ottaneetkaan osaa.

On syytä muistaa myös, että vapaaehtoispataljoonan lisäksi muutkin unkarilaiset halusivat ottaa osaa talvisotaan. Toiset olivat sodan syttymisen aikoihin Suomessa, toiset taas matkustivat omin kustannuksin Suomeen taistelemaan. Heidän määränsä arvioidaan muutamaksi tusinaksi. Suurin osa heistä jaettiin erilaisiin kansainvälisiin prikaateihin, vaikka muutama liitettiinkin myöhemmin Unkarin pataljoonaan. Kaikkia ei voitu järjestää samaan paikkaan, koska Torniossa, Helsingissä ja Vaasassa avattiin uusia vastaanottotoimistoja, jotka itsenäisesti sijoittivat sinne saapuvat vapaaehtoiset. Tämän lisäksi myös suojeluskuntapiirien piiripäälliköt jakoivat ulkomaalaisia vapaaehtoisia omiin sotilasosastoihinsa. Tästä syystä on mahdotonta saada selville kaikkien unkarilaisten vapaaehtoisten tietoja.

for the repatriation process, and in the end the volunteers left Finland only on May 20th, 1940. Lt. Gen. Enckell was present to see the volunteers off on the quay in the Port of Turku, and he awarded Capt. Kémeri the Order of the White Rose of Finland, Knight 1st Class. Knight 2nd Class decorations were given to sixteen other Hungarian officers.

The return journey was made appreciably easier by Germany's change of heart: they were now willing to permit the volunteers to pass through the country, and consequently the men were transported on a special Reich troop train from the Baltic Sea port of Stettin all the way to the Hungarian border. This shorter trip took just four days, and the expenses were met by the Finnish government. The homecoming of the Volunteer Detached Battalion was as heavily cloaked in secrecy as their departure had been. The train arrived in Budapest only after darkness had fallen, and the volunteers were ferried from the station directly to the Scout training camp outside the city. At the camp, which was closed off to the outside world, the men were later met by Ambassador Onni Talas, Prime Minister Pál Teleki, and by the Hungarian Defence Minister Károly Bartha. On May 28th, the battalion was formally disbanded and the men demobilised, and a temporary bureau was set up to see to the outstanding affairs of the volunteers. This remained in operation until the end of December. When one examines the history of the Hungarian Volunteer Battalion based on contemporary official reports and documents and the recollections of witnesses, it does look as though the officers and men who went to Finland proved worthy "Hungarian emissaries" in the eyes of Western Europe and the Finns themselves, regardless of the fact that they did not see any military action.

It is also important to remember that in addition to this formal volunteer battalion, there were individual Hungarians too, who wanted to participate in the Winter War on Finland's behalf. Some were already resident in Finland at the time of the Soviet invasion, while others simply travelled north under their own steam and at their own expense and reported for duty. It is estimated that they numbered a few dozen in all. The majority were enlisted in various international brigades, though apparently a few were added later to the Hungarian Volunteer Detached Battalion. The individual volunteers could not all be inserted into one and the same unit, because new reception centres were opened in Tornio, Helsinki and Vaasa, and these were at liberty to place volunteers who turned up on their doorstep. As a consequence it is impossible to find out the details of all of the Hungarian volunteers.

UNKARIN SUOMELLE ANTAMAN AVUN ARVO JA MERKITYS

Lopuksi lyhyesti Unkarin avun todellisesta arvosta ja merkityksestä. Unkarin näkökulmasta Suomelle tarjotulla avulla oli kaksi puolta. Toisaalta kyseessä oli laaja, spontaani ja epäitsekäs yhteiskunnallinen liike, jonka taustalla eli aikakaudelle ominainen heimoaate ja korostunut tietoisuus suomalaisten ja unkarilaisten sukulaisuudesta. Luonnollisesti tähän saattoi liittyä lisäksi niin bolševisminvastaisuutta kuin pienen kansan sankarillisen taistelun ihailuakin.

Toisaalta tähän yhteiskunnalliseen liikkeeseen liittyi osaltaan myös virallinen politiikka, joka puolestaan ei ollut yhtä spontaania ja epäitsekästä, mutta sitäkin tehokkaampaa. On kuitenkin muistettava, että Telekin hallituksen politiikka johti lopuksi umpikujaan. Se oli pyrkinyt lieventämään radikaalia oikeistosiipeä ja olemaan avoin läntisten suurvaltojen suuntaan. Toisaalta se ei ollut pystynyt luopumaan nopeista aluesaavutuksista, jotka vaativat yhä tiheämpää yhteistyötä laajentuvan natsi-Saksan kanssa, mikä johti lopulta liittymiseen toiseen maailmansotaan Saksan puolella.

Jos katsomme tapahtumia Suomen näkökulmasta, on mainittava kaksi seikkaa. Toisaalta se, että verrattuna muihin kansainvälisiin joukkoihin unkarilaiset vapaaehtoiset täyttivät tehtävänsä hyvin. Lukumäärältään Unkarin apu sijoittui heti seuraavaksi Pohjoismailta saadun avun jälkeen, ja oli yhtä huomattava kuin Englannin ja amerikansuomalaisten tarjoama tuki. Sen aikaiset raportit osoittavat, että unkarilaisen pataljoonan koulutus, varustustaso ja kuri olivat keskiarvoa korkeammat. Sekään ei ollut poikkeuksellista, että unkarilaiset eivät ehtineet mukaan taisteluihin, koska kahta ruotsalaista pataljoonaa lukuunottamatta muutkaan kansainväliset joukot eivät taistelleet rintamalla. Näyttää siltä, ettei Suomenkaan johto laskenut sen varaan, että nämä ulkomaalaiset joukot voitaisiin lähettää taisteluun.

THE VALUE OF THE HUNGARIAN ASSISTANCE TO FINLAND

In closing, a few words on the real value and significance of the relief sent by Hungary. From the Hungarian perspective, there were two sides to the help offered to the Finns. On the one hand there was a broad, spontaneous and selfless social movement "to help out in some way", fuelled by the brotherhood-of-nations ideals then at large and by a heightened public awareness of the ethnic and linguistic links between the Finns and the Hungarians. Naturally there was quite plausibly an element of anti-Bolshevism in the mixture, as well as admiration for the heroic David vs. Goliath struggle of a small nation threatened by its powerful neighbour.

In part this sympathetic swell within society was matched by the official government policy, though this was neither as spontaneous nor as altruistic, even if it was rather more effective in the end. All the same, we have to remember that the course of action pursued by Pál Teleki's government eventually led them down a blind alley. The administration had sought to take the edge off the burgeoning radical right in the country and to keep Hungary on a path open to the Western great powers. At the same time, however, it had been unable to shrug off the quick-fire territorial gains coming recently at the expense of its neighbours. These gains put Hungary increasingly into the debt - and the waistcoat pocket - of an expanding Nazi Germany, which would ultimately lead to the country's joining the Second World War on the Axis side.

If we view things from the Finnish perspective, there are again two important aspects to note. Firstly, relative to other international forces in play in the conflict, the Hungarian Volunteer Detached Battalion performed its task well. In terms of sheer numbers of men-in-arms, Hungary's assistance placed right after Finland's Nordic neighbours, and was on a par with the help given by the British and the American Finns. Contemporary reports indicate that the training, equipment, and discipline of the Hungarian force were all better than the norm. There was nothing very exceptional about the fact that the Hungarians were never stationed on the front, for with the sole

Niillä pyrittiin pääasiassa osoittamaan omille sotilaille sekä Neuvostoliitolle, että lähes koko maailma on Suomen puolella. Tästä näkökulmasta katsottuna unkarilaisten vapaaehtoisten Länsi-Euroopan läpi tapahtunutta kiertotietä voidaan pitää myöhästymisestä huolimatta onnistuneena. Tätä kuvaa vahvistaa se, että saksalaiset, englantilaiset, italialaiset sekä amerikkalaiset sanomalehdet julkaisivat artikkeleita ja radioasemat välittivät uutisia, joissa kerrottiin aluksi tuhannen, myöhemmin kymmenen tuhannen unkarilaisen vapaaehtoisen liikkeellelähdöstä.

Toisaalta on myös selvää, että suomalaisten osoittamaa iloa ja kiitollisuutta unkarilaisia kohtaan vahvisti hieman sukulaisromantiikka. Tämä käy ilmi silminnäkijöiden muistelmista ja ajan lehdistössä, kuten myös marsalkka Mannerheimin maaliskuun 24. päivän päiväkäskystä, jossa hän kiitti unkarilaisten vapaaehtoisten osuutta seuraavin sanoin:

"Veriheimolaisemme Tonavan lakeuksilta ovat myös kuulleet sotatorvemme kutsun, ja vuosituhannen takaa on taas madjaarin miekka kohotettu suomalaisen säilän rinnalle."

exception of two Swedish Volunteer Corps battalions, the other international troops did not see action on the front line, either. It actually appears in retrospect that the Finnish leadership, too, was not counting on being able to send these foreign reinforcements into battle. They were, however, a means of demonstrating to the Finnish soldiers and to the Soviet leadership that practically the entire world had taken sides with Finland in the conflict. Seen from this angle, the laborious journey of the Hungarian volunteers through much of Western Europe to reach Finland can be regarded as a success, notwithstanding that they arrived rather late. This picture is only reinforced by the fact that German, British, Italian and American newspapers and radio stations carried articles and bulletins in which initially a thousand and later ten thousand (!!) Hungarian volunteers were being mobilised to fight at plucky Finland's side.

It is plain to see that the delight and gratitude expressed by the Finns towards the Hungarian efforts were strengthened by a dash of sentimental family togetherness: Finno-Ugric peoples pulling together in adversity. This is evident in the recollections of those involved and from a reading of contemporary newspaper reports, just as it is in Field Marshal Mannerheim's Order of the Day from March 24th, in which he declares his and the country's gratitude to the Hungarian volunteers as follows:

"You, our kinsmen from the steppelands of the Danube Basin; you, too, have answered our distant bugles' call, and after the lapse of a thousand years the Magyar's sabre and his Finnish brother's sword have once more been drawn for a common cause."

Ferenc Vilisics & Niina Ala-Fossi

TAVALLISIA TARINOITA

Unkarilaiset paikallisten silmin

Mitä paikalliset ihmiset Lapualla ajattelivat unkarilaisista vapaaehtoisista? Miten, ja millä kielellä he kommunikoivat keskenään? Millaisia muistoja he säilyttävät niistä miehistä, joita Lapualla saattoi kohdata talvella 1940?

Kesinä 2008 ja 2009 haastattelimme entisiä ja nykyisiä lapualaisia kerätäksemme ja paljastaaksemme tarinoita unkarilaisten vapaaehtoisjoukkojen oleskelusta Lapualla. Haastateltavat löydettiin paikallislehdessä, Lapuan Sanomissa, olleen lehti-ilmoituksen avulla. Poikkeuksina olivat Niinan isovanhemmat, jotka kertoivat ensimmäisinä omia tarinoitaan kahvikupin äärellä ja toimivat näin koko projektin innoittajina.

Haastattelut olivat mielenkiintoisia ja ystävällisiä keskusteluita, joiden lomassa iäkkäät naiset ja miehet avautuivat tarinoiden nuoruudestaan koskien tuota vaikeata aikaa, jota talvisodaksi kutsutaan. Saimme katsella vanhoja valokuva-albumeita, joista löytyi kuvia unkarilaisista sotilaista, joiden nimet ehkä olivat jo unohtuneet. Haastateltaviemme hymyilevät kasvot kertoivat meille kuitenkin enemmän kuin sotilaiden unhoon jääneet nimet. Merkittävää on mielestämme se, että perheet vaalivat nimenomaan positiivisia muistoja unkarilaisista. Miehinä, sotilaina ja etenkin ihmisinä.

MAIJA SOINI näyttää valokuvia vuodelta 1940

MAIJA SOINI showing photos from 1940

(Ferenc Vilisics, Lapua, 2008)

Ferenc Vilisics & Niina Ala-Fossi

ORDINARY STORIES

Hungarians through the eyes of the locals

AINO RANTA näyttää
valokuvia vuodelta 1940

AINO RANTA showing
photos from 1940

(Ferenc Vilisics,
Lapua, 2008)

What did the locals in Lapua think about the Hungarian volunteer soldiers? How, and with what language, could they communicate? What kind of memories do they retain of those men they encountered in Lapua during the Winter War?

In the summer of 2008 and 2009 two authors, Niina Ala-Fossi and Ferenc Vilisics, interviewed former and present Lapuans in an attempt to collect and preserve memories of the Hungarian volunteers in Lapua. Interviewees were sought out through newspaper advertisements in the local paper *Lapuan Sanomat*. The only exceptions were Niina's grandparents, who were the first ones to tell their stories over a cup of coffee, also giving the authors the spur to pursue this project.

The interviews were interesting and cordial conversations during which elderly women and men opened up and recounted stories from their youth and about their families in those difficult times we now call the "Winter War". We were shown photo albums that contained images of Hungarian soldiers, their names often forgotten. But the smiles on the interviewees' faces told us more than the missing names. What matters is that the Hungarians were stored away in the good memories of those families: as men, as soldiers, and, of course, as fellow humans in a troubled time.

Projektimme “Tavallisia tarinoita” koostuu sekä kertomuksista että valokuvista: lapualaisilta haastatteluin keräämistämme muistoista koskien unkarilaisia vapaaehtoisia, tarinankertojista ottamistamme muotokuvista, Pyhälahden valokuvaamomuseon arkistosta digitalisoimistamme unkarilaisten vapaaehtoisten muotokuvista sekä muutamista kotialbumeista löytämistämme vanhoista valokuvista. Tutkimusten lomassa törmäsimme muuhunkin materiaaliin, kuten muistoesineisiin ja unkarilaisille omistettuun jäähyväisrunoon, joka ilmestyi Lapuan Sanomissa sotilaiden pois lähtemisen aikoihin.

Haastatteluin keräämämme tarinat esitämme pääosin sellaisina kuin ne kerrottiin, osittain murteineen ja puhekielineen. Suluissa olevat huomautukset selventävät puhujan tarkoitusta. Kertomusten lomassa pyrimme kokoamaan yhteen niistä löytyviä teemoja.

Lasinegatiivit valokuva-arkistossa Lapualla

Glass negatives stacked in the photo archive in Lapua

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

The “Ordinary Stories” project consists of documented stories and photographs: the memories of the Hungarians collected from Lapuans through interviews, the portrait photographs we took of the storytellers, the digitalised portraits of Hungarian volunteers found from the archives of the Pyhälahti Photographer’s Shop Museum, and a few old pictures from family albums. In the course of the project we found other material as well, such as personal keepsakes and mementoes and a farewell poem dedicated to the Hungarians, which was printed in the *Lapuan Sanomat* newspaper around the time the soldiers were leaving town.

The stories we collected are presented mostly in the form they were told to us; in the Finnish texts you can read the local dialect and spoken language. Occasional comments in parentheses clarify the intentions of the speakers. In between the stories we gather together some of the themes we found in them.

VALOKUVAAMOMUSEON MUOTOKUVAT

Pyhälahden valokuvaamo toimi Lapuan keskustassa vuosina 1900–1980 eli myös talvisodan aikana. Nykyään valokuvaamon esineistöä ja valokuvakokoelmaa säilytetään samannimisessä museossa. Museon arkistosta löytyy noin 100 lasinegatiivia unkarilaisista sotilaista, sillä monet vapaaehtoisista kävivät kuvauttamassa itsensä Lapualla oleskelunsa aikana.

Projektissamme kävimme perusteellisesti läpi arkistossa olevia negatiiveja sekä tutkimme valokuvaamon alkuperäistä tilauskirjaa. Tilauskirjaan oli kirjoitettu asiakkaan nimi käsin, usein vaihtelevin käsialoin. Vaikuttaa siltä, että ulkomaalaisen nimen kirjoittaminen oli ollut suomalaiselle kuvaamotyöntekijälle liian haastavaa, niinpä unkarilaisten nimikirjoitukset ovat heidän itse kirjoittamiaan. Nykyään käytössä olevaan kuvaluetteloon unkarilaisten nimet oli kirjoitettu usein puutteellisesti tai väärin.

Tutkimuksemme tuloksena tunnistimme nimikirjoitusten omistajat ja muotokuvissa esiintyneet vapaaehtoiset sekä digitalisoimme materiaalit nähtäviksi yleisölle.

Pyhälahden valokuvaamo

Pyhälahti Photography Studio

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, n. / ca. 1913-25)

PORTRAITS FROM THE PHOTOGRAPHER'S SHOP MUSEUM

Lasinegatiivi valokuva-arkistossa Lapualla

A glass negative in the photo archive in Lapua

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

The Pyhälahti Photographer's Shop had a studio working in the centre of Lapua between 1900 and 1980, and it remained open during the Winter War. Today the studio's artefacts and the photograph collection are preserved in a museum which bears the same name. Many of the Hungarian volunteer soldiers went to the shop to have their portrait taken during their stay in Lapua. The archive of the Pyhälahti Photographer's Shop Museum holds approximately 100 glass negatives related to the Hungarian volunteers.

A thorough search of the archives included a close scrutiny of the negatives and the original order-book of the photography studio. The order-book had hand-written names of the clients, with varying degrees of legibility. Foreign names seemed to be too challenging for the studio staff, and hence the names of the Hungarians are written by the customers themselves. The modern catalogue of the archives shows an attempt at spelling foreign names from the order-book, but they are often misspelled, and therefore not very informative.

The research has resulted in fully identified signatures and portraits of the volunteers and a digitalised body of material available for the public.

GYŐZŐ LŐRINCZ, ups. opp.
Suomalaisen univormun lisäksi unkarilaiset oli varustettu suomalaisilla puukoilla. Kuten kuuluisat viisi ympyrää kertovat, tämä puukko viereisessä kuvassa oli valmistettu muistopuukoksi Helsingin olympialaisia 1940 varten, jotka lopulta peruttiin toisen maailmansodan takia.

Officer Candidate GYŐZŐ LŐRINCZ
Besides the Finnish uniform, the Hungarians were equipped with a Finnish sheath-knife or "puukko". As the famous five rings indicate, this puukko was a commemorative item made for the 1940 Helsinki Olympics, eventually cancelled due to the outbreak of the Second World War.

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

Korpraali LAJOS SERESS
Osasto SISUn merkki ommeltiin vapaaehtoisten univormuihin. Seress, kuten useat hänen unkarilaisista tovereistaan, oli kokenut sotamies, minkä todistavat hänen saamansa vasemman puoleinen “Bátorság Érdemérem“ (Rohkeusmitali) ja “Felvidéki Emlékérem” (Ylä-Unkarin vapauttamisen kunniamitali).

Lance Corporal LAJOS SERESS
The insignia of Detachment SISU was sewn to all uniforms. LCpl. Seress, like many of his Hungarian comrades, was an experienced soldier, as indicated by the Medal of Courage (left) and the Medal for the Liberation of Upper Hungary, 1938 (right).

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

Unkarilaisten vapaaehtoisten muotokuvia arkistosta

Portraits of Hungarian volunteers from the archives

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

Szőke László

Torma Péter

Pokos László

Mózes János hdgy

HUGYECZ LÁSZLÓ

Horváth Sándor

Vizián János.

Pandi
Pandi Péter

YSTÄVÄLLISET TUMMAT MIEHET

Kansainvälisten vapaaehtoisjoukkojen läsnäolo Lapualla oli erityinen ajanjakso. Siviilit, jotka eivät koskaan aikaisemmin olleet tavanneet ulkomaalaisia näkivät satoja muunmaalaisia miehiä marssimassa omassa kaupungissaan, asumassa yhdessä perheiden kanssa ja nauttimassa paikallisen naisväen huolenpidosta miesten ollessa rintamalla. Tulijat näyttivät erilaisilta, puhuivat kummallisia kieliä ja söivät ruokia, joista kukaan ei ollut aiemmin kuullutkaan. Mutta he tulivat auttaakseen, taistellakseen Suomen puolella.

Koulutusaika Lapualla oli rauhallista aikaa unkarilaisille, jotka löysivät tilaisuuksia esitelläkseen kotimaataan ja kulttuuriaan. Paikallisessa muistissa ovat pysyneet tarinat mausteisesta ruoasta, laulavista ja tanssivista unkarilaisista sotilaista, jotka, hyytävästä kylmyydestä huolimatta, pelasivat jalkapalloa koulun pihalla.

Maija Soini muistelee, kuinka unkarilaisten joukko saapui Lapualle yöllä. Oli pakkasta ja emäntäkoulun takassa oli tuli. Maija oli lottana ryhmässä, joka huolehti muonituksessa ruoan tarjoilusta sotamiehille. He ottivat emäntäkoulun eteisessä tulijoita vastaan ja antoivat heille syötävää.

FRIENDLY DARK MEN

The presence of the international volunteers in Lapua was an exceptional episode. Civilians who had never previously encountered a foreigner now saw hundreds of foreign men marching in uniform in their town, living together with families, and enjoying the care of local women while their men were away fighting. The newcomers looked different, spoke strange languages, and ate dishes no one had heard of before. But they came to help - they wanted to fight on the side of Finland.

The weeks of military training were a peaceful time for the Hungarians, who found many opportunities to introduce their home country and culture. Stories have been preserved in the local memory of spicy foods, of singing and dancing Hungarian soldiers who - in spite of the bone-chilling winter - were out playing football in the school yard.

Maija Soini remembers how the Hungarian troops arrived in Lapua in the middle of the night. It was freezing cold outside and there was a fire lit in the Vocational School fireplace. Maija worked as a “Lotta” or volunteer women’s auxiliary (from the Lotta Svärd organisation) in a group that took care of serving food to the soldiers. They welcomed the newcomers in the hall of the school and then gave them something to eat.

MAIJA SOINI huoneessa, jossa kaksi unkarilaista asui

MAIJA SOINI in the upstairs room where two Hungarians were billeted

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

MAIJA SOINI oli lotta talvisodan aikana. Yksi lottien tehtävistä oli pitää vahtia tornissa Lapuan keskustassa vihollisten ilmahyökkäyksen varalta. Tornissa oli niin kylmä, että oli pukeuduttava paksuun turkkiin.

MAIJA SOINI was a Lotta Svärd auxiliary during the Winter War. One of their duties was air-raid warning work in a watchtower in the centre of Lapua. It was so cold up there that they had to wear thick fur coats.

Lotta ilmavalvontatornissa / A Lotta women's auxiliary on air-raid warning duty during the Winter War.

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 6.2.1940)

Maija Soinin kotona asui myös kaksi unkarilaista, jotka oli majoitettu yläkerran huoneeseen:

"Kerran upseerit jotka asuivat meillä olivat tulleet kotiin ja menneet huoneeseensa. Sitten toinen heistä tuli kauhuissaan alakertaan, koska hän oli ampunut käsiaseella patteriin! Molemmat unkarilaiset olivat nuoria poikia. Säikähdyksissään he veivät äidin yläkertaan ja näyttivät mitä oli tapahtunut. Vahingossa toinen heistä ampui toisenkin kerran patteriin! Taloon tuli vesivahinko... mutta se oli vahinko. He olivat niin nuoria!

Meille sanottiin että he saavat rangaistuksen siitä. Yritimme sanoa että se oli vahinko. Mutta en tiedä saivatko lopulta rangaistuksen.

Kerran unkarilaiset opettivat unkarilaista tanssia alakerran huoneessa, jossa laitettiin tuoleja sivuun. Musiikkia ei ollut, mutta he lauloivat. Lauloivat! Ja tämä oli yhden kerran. Luulisin että meitä oli nämä neljä. (Samassa lottaryhmässä Maijan kanssa oli kolme muuta saman ikäistä tyttöä.) *Enkä edes muista niitä että keitä [unkarilaisia] oli paikalla. Se 'Tuta'* oli ainakin. Ja mä vaan muistan että jotenkin jalat piti lyödä yhteen* (Maija nauraa ja liikuttaa samalla jalkateriään). *Se oli aika lyhyt vaan, että ne niinkun näyttivät. Ja kyllä meistä joku vähän yrittikin."*

Lapua, 2008

* Vänrikki Baloghin lempinimi

Vänrikit JÓZSEF BALOGH (vas.) ja ERNŐ CSUTKAY (oik.) Lapualla, R. YLINIEMEN albumikuvassa

2nd Lieutenants JÓZSEF BALOGH (left) and ERNŐ CSUTKAY (right) in Lapua, as seen in RAILI YLINIEMI's photo

Vänrikki JÓZSEF BALOGH, joka vieraili Maija Soinin kodissa tovereidensa kanssa

2nd Lt. JÓZSEF BALOGH, who visited Maija Soini's house with his comrades

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

Two Hungarians also lived with the family of Maija Soini. They were accommodated in the room upstairs:

"One time the officers living in our place had come home and gone up to their room, when one of them came running downstairs all shocked, because he had accidentally shot the radiator with his pistol! Both of the Hungarians, they were just young boys. They were a bit terrified and they took my mother upstairs to show her what had happened. Then by accident the other one of them shot the radiator a second time, too! There was water everywhere... but it was only an accident. They were so young!

We were told they would get disciplined because of it. We tried to say it was just an accident. But I don't know if they got punished after all.

Once the Hungarians were teaching Hungarian dancing in the parlour downstairs, when we moved the chairs to the side. There was no music, but they were singing. Singing! This happened just the once. I think there were the four of us (Maija explained earlier that in the same group of Lottas there were three other girls the same age as her). *And I don't even recall which of them [the Hungarians] were there. At least Tuta* was there. I only remember that you somehow had to snap your feet together* (Maija laughs, and moves her feet to show us). *It was just a short moment, them showing us how to do it. Some of us tried it out a bit, too."*

Lapua, 2008

* 2nd Lieutenant Balogh's nickname

Aino Ala-Fossi kertoo kohtaamisestaan unkarilaisten sotamiesten kanssa kelkkamatkalla. Yleinen suhtautuminen vapaaehtoisiin oli hänen mukaansa myötämielinen:

"Minä lähdin potkukelkalla keskustahan, mun piti seittemän kilometriä. Menin sitä Kauppakatua niin siihen tuli unkarilaisia sotilahia, neljä. Ja ne puhui mulle ja nauroivat. Minä olin sellaanen kolmentoista neljäntoista, mitähän mä olin. Mua vähän peljätti, kun mä sitten kattoin sitä katua ja siellä ei ollut yhtään ketään muita kuin minä ja ne sotilaat. Ja yks istui sitten mun kelkkahan, noin vain. Kyllä ne puhui mutta mä enhän mä ymmärtänyt mitään. Sitten se istui siinä ja mua vähän tosin peljätti, että kun vierahia miehiä, eikä yhtään puhetta ymmärtänyt eikä mitään. Minä otin ja kippasin sen kumoon! Ja sittenhän niillä vasta juhlaa oli! (Aino nauraa)

Mä kaadoin sen kelkan ja lähdin kovaa menemähän ja ne jäivät siihen nauramahan ja puhumahan. Minä menin Syväojan tyä ja siellä vasta katsoin taakseni. Niin, mä lährin karkuhun.*

Kyllä mä niin ymmärsin, että ne [lapualaiset yleensä] oli myötämielisiä siihen asiahan. Että tuli ulkomailta apua. Niin että sellaista kyllä oli. Mutta kyllä se voi olla että mä olin vaan niin paljon nuorempi, että minä en oikein ymmärtänyt ajatella sitä muuta touhua, mitä se sitten siihen miljööseen toi."

Unkarilaisista Aino kertoo:

"Kyllä varmasti [unkarilaiset olivat puheliaampia]. Jos sinne olis tullut suomalaisia sotilahia, niin ne ei olisi puhuneet mulle yhtään mitään, mutta ne [unkarilaiset] nauroi ja toimitti."

Lapua, 2008

*Syväoja oli kauppa Lapuan keskustassa.

Aino Ala-Fossi, then a teenage girl, recalls an encounter with Hungarian soldiers when she was out one day. She confirms the general attitude towards the volunteers was very positive:

"I went into the town on a kick sled. It was about seven kilometres. I was going along Kauppakatu, when some Hungarian soldiers came there, four of them. They talked to me and laughed. I was about thirteen or fourteen then. I got a bit scared, when I looked down the street, and there was no one else but me and these soldiers. And then one of them sat on my sled, just like that. They were talking to me alright, but I didn't understand a word. Then he sat there, and I was really a bit scared because they were strange men and I didn't understand their speech or anything. So I took and flipped the sled over on its side! And that's when the fun started for them! (Aino laughs)

I tipped the sled over and dashed away while they stayed there laughing and talking. I hot-footed it all the way to Syväoja, and only then looked back. So, basically, I ran away.*

The way I understood it was that they [the people of Lapua in general] were positive about it: about help coming from abroad. That's how it was. But I might have been too young to realise all the other things that this brought with it to the surroundings."

Aino remembers what the Hungarians were like:

"Well, certainly [the Hungarians were more talkative than Finns]. If there would have been Finnish soldiers there, they wouldn't have said anything to me, but those [Hungarians] were laughing and talking."

Lapua, 2008

*Syväoja was a retail store in the centre of Lapua.

The Syväoja general store in central Lapua

The building was demolished in 2012

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2009)

AINO ALA-FOSSI kotitalonsa terassilla

AINO ALA-FOSSI on the deck of her home

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

Raili Yliniemi kirjoittaa kirjeessään unkarilaisten sotilaiden vierailusta kotonaan. Hänkin muistelee yleistä positiivista suhtautumista ulkomaalaiseen apuun:

"Olin 12-vuotias kun Sisu-pataljoona oli Lapualla. Siskoni oli muiden lottien kanssa muonittamassa koululla [tarjoilupuolella].

Meillä kotona kävi ainakin seitsemän-kahdeksan miestä iltaa istumassa. Kokki oli ainakin mukana koska hän kertoi liharuuasta, johon pantiin paprikaa niin paljon että se oli aivan punaista. Ei oltu paprikaa koskaan nähtykään.

Näistä eräs unkarilainen Gyula Götz tuli meille useamman kerran enkä äitini kanssa osannut puhua mitään. Hän alkoi opettaa minulle unkaria ja 'osaan' vieläkin lukusanat ja joitakin sanoja. Sain nimenkin: 'Pieni noita'.

Siskoni puhui saksaa kun koulussa oli luettu. Kuulin että muutkin unkarilaiset olivat opettaneet lapualaisille likoille unkaria.

En usko että lapualaisten suhtautuminen [unkarilaisiin] olisi ollut kielteistä. Se oli silloin niin kertakaikkiaan kovaa aikaa, joka on lähtemättömästi jäänyt minunkin mieleen. Kaikki ulkopuolinen apu otettiin kiitollisuudella vastaan."

Muonio, 2009

Raili Yliniemi writes in her letter about a group of Hungarian soldiers visiting her home. She, too, recalls the positive attitudes concerning the foreign helpers:

"I was twelve years old when the Sisu battalion was stationed in Lapua. My sister was with other Lottas, helping with supplying food in the school [serving].

We had at least seven or eight men spending the evening in our home. At least the cook was there, as he was telling us about a meat dish where you put in so much paprika that it became totally red. We had never even seen paprika.

One of these Hungarians, Gyula Götz, he visited us many times, but my mum and I we couldn't speak anything with him. He started to teach me Hungarian and I still 'know' the numbers and a few words. I got a nickname, too, 'Little Witch'.

My sister spoke German that she had learned in school. I heard that other Hungarians had also taught the Lapua girls a bit of Hungarian.

I don't think the people in Lapua had negative thoughts about the Hungarians. It was really such a hard time back then, and it's stayed with me like that all these years. Any and all assistance from outside was greatly appreciated."

Muonio, 2009

RAILI YLINIEMI,
“Pieni noita”

RAILI YLINIEMI,
“Little Witch”

(Niina Ala-Fossi, Muonio, 2009)

RAILI YLINIEMI näyttää albumissaan olevaa kuvaa unkarilaisten Lapualla tekemästä muistolaatasta.

RAILI YLINIEMI points at a picture in her album, showing the memorial plate the Hungarian volunteers made in Lapua.

(Ferenc Vilisics, Muonio, 2009)

KURINALAISET SOTILAAT

Unkarilaisten päivittäiseen rutiiniin kuului sotilaskoulutus, johon Heikki Tuovinen kertoo kuulunen muun muassa sulkeisharjoituksia. Sotilasarvot olivat unkarilaisilla samat kuin suomalaisilla sotamiehillä. Ankarasta sotilaskurista Tuovinen muistaa tapauksen, jossa mies joutui arestiin:

"Ja kyllä niille järjestys ja kuri oli kovaa. Siis, ei se muuten olisi menestyny. Koulun aittarakennus oli sellaanen, jotta siellä, sinne saatettiin sitten, jos joutu vähän arestiin niin sinne laitettiin. Siinä oli sianteurastuksesta kysymys: siinä oli ylikersantti joka otti jotakin siitä siasta, joka niinkuin kuului hänelle ja alikersantti otti sen, ilman lupaa, ja siitä se joutu putkahan. Näin pieni juttu."

Kuhmoinen, 2009

IMRE KÉMERI NAGY, Ensimmäisen Unkarilaisen Vapaaehtoispataljoonan kapteeni oli ankara mies, joka vaati korkeata moraalia eikä kaihtanut kovien rangaistusten käyttöä.

Captain IMRE KÉMERI NAGY, commander of the 1st Hungarian Volunteer Detached Battalion, was a strict man. He demanded high morals of his men, and was not afraid to deal out harsh punishments.

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

DISCIPLINED SOLDIERS

Luutnantti / Lieutenant
ÁDÁM SZATHMÁRY
KIRÁLY

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

The daily routine of the Hungarians consisted of military training, which according to Heikki Tuovinen included marching and parading. The volunteers had Finnish uniforms and were given Finnish military ranks. Tuovinen remembers an incident when one of the Hungarians was put in detention:

"The discipline and order was harsh for them. It wouldn't have worked otherwise. The school's wooden shed was a sort of place where they could be put in detention. It was about butchering a pig or something: there was this staff sergeant who picked some piece of the pig which was his, and then the corporal took it without asking. That's why he was put in detention. Such a small thing..."

Kuhmoinen, 2009

Raili Yliniemi muisteli sotilaiden marssimista kaduilla:

"[unkarilainen] Komppania marssi Lapuankadulla ja oli komean näköistä! Marsalkka Mannerheim kävi myös tarkastamassa komppanian."

Harjoituksiin kuului sulkeisten lisäksi aseenkäsittelyä. Jussi Mäenpää kertoo marssimisesta ja kotinsa lähistöllä tapahtuneesta harjoitusammunnasta:

"No mä oon ollut silloin seitsemän vanha. Jotta muistin jo paljon. Sen laulunkin, sen marssilaulun mä jo sulle sanoin (alkaa laulaa)*: 'Hati viti voti voti, haraja haraja trallallei, haria haria trallallei...' Jotenkin nuan. Mutta sen muistan vaan tuan kun ne marssii ja lauloi tätä 'hati viti voti votia'. Onko se jotain sotilas...[lauluja]? Tai mitä lie!* (nauraa) *Ne marssivat tuolla kylällä sitten, kaduilla. Yksikin laittoi näin mun päähän kättä.* (Jussi näyttää koskemalla kädellä päälakea) *- Niinkuin tapaa, joka nyt lapsista tykkää.*

Niin, se mua peljätti kun ne tuli ampumaan meidän likelle niitä puupaukkuja. Siinä oli semmonen konepaja, sellainen kivinen. Ne oli siinä noin parinsadan metrin päässä, niin ne ampui sitten sitä. Siinä on meidän kuja, johon ne asettuivat riviin ja ampuivat. Pum! Minä pelkäsin kun en mä tien nyt mitä ne ampuu, kun ei mulle selostettu. Ne oli harjoituspaukkuja. Se ei oo lyijyä tämä luoti, vaan se on puuta. Ne hajuaa sitten vaan, että se ei lennä mihinkään. Mutta se on harjoittelemista ollut se. Sitten vain sitä taloa, tehdasta tähtäsivät ja ampuivat."

Lapua, 2009

Yllä: Unkarilaiset vapaaehtoiset marssivat sillalla Lapuan joen yli maaliskuussa 1940. Edessä vasemmalla LÁSZLÓ PÉTER, takana JÓZSEF KORPÁS

Upper: Hungarian volunteers march across the bridge over the Lapuanjoki River, March 1940. Front left LÁSZLÓ PÉTER, behind him JÓZSEF KORPÁS

(Maija Soinin valokuva-albumi / Maija Soini's family album)

Alla: Marsalkka C. G. E. MANNERHEIM vieraili kansainvälisten joukkojen luona Lapualla maaliskuussa 1940.

Lower: Field Marshal CARL GUSTAF EMIL MANNERHEIM visits the international troops in Lapua, March 1940.

(Raili Yliniemen valokuva-albumi / Raili Yliniemi's family album)

Raili Yliniemi remembered following the marching troops:

"The [Hungarian] troops marched up and down Lapuankatu, and it did look grand! Marshal Mannerheim also came to inspect the battalion."

The military training naturally consisted also of handling weapons. Jussi Mäenpää told us about marching and shooting practice that happened near his home:

"I was seven years old at the time, so I could remember quite a bit. The song too, the marching song I told you about earlier (He starts singing): *'Hati viti voti voti, haraja haraja trallallei, haria haria trallallei...' or something like that. I remember when they marched and sang the 'hati viti voti voti' bit. Is it a military song? Well, whatever!* (He laughs). *They marched in the town centre, on the streets. One of them put his hand on my head like this* (Jussi shows us, touching the top of his head). *Like people who like children used to do, you know.*

Yes, I was scared when they came near our place to shoot with those wooden bullets. There was a workshop there, with stone walls. They were about two hundred metres from the workshop, and they aimed at it. There was our alley, where they took aim and fired a volley. Bam! I was scared because I didn't know what they were shooting at - nobody had told me. They were training bullets. Not lead bullets, but ones with a hollow wood projectile. They just shatter and don't fly anywhere when being fired. That was part of their military training. They only aimed towards that building, the workshop, and fired."

Lapua, 2009

JUSSI MÄENPÄÄ seisomassa pajalla, jota käytettiin maalitauluna 1940

JUSSI MÄENPÄÄ standing at the workshop that was used for target practice in 1940

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2009)

Konepajan rakennus nähtävissä paikasta, josta unkarilaiset ampuivat laukauksia sotaharjoituksissaan

The building as seen from the spot where the Hungarians fired shots during military training

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2009)

MIEHET SUKSILLA

Vaikka vapaaehtoiset olivat kokeneita sotamiehiä, oli jotain mitä he eivät itsestäänselvästi osanneet tehdä: hiihtää. Useimmat haastatelluista kertoivat hämmästyksestä jota nuoriso koki seuratessaan joukkojen kompurointia ja kaatuilua suksillaan Lapuanjoen penkalla. Lapualaisia huvitti kovasti ajatus aikuisista miehistä, jotka eivät osanneet hiihtää, samalla kun lapualaislapsille laskettelu oli talvella luonnollista huvia.

Kuvassa oikealla oleva Károly Lovász oli ottanut sukset mukaan käydessään muotokuvauttamassa itsensä Pyhälahden valokuvaamossa. Hiihtoharjoitukset olivatkin olennainen osa unkarilaisten sotilasharjoituksia. Hiihtotaito olisi ollut tarpeellista talvisodan lumisissa olosuhteissa, mutta unkarilaisille hiihtäminen oli erikoista eikä heillä ollut siitä kokemusta.

Monet muistelivat nimenomaan hiihtämistä, myös Jussi Mäenpää:

"Niin, sillä lailla me tutustuttiin unkarilaisiin. Ne oli varsinkin siellä, suksittelemassa siellä jäällä ja kun ei ne osannu ollenkaan! (Jussi nauraa) *Aina kaatuivat. Ja sitten sattui sellainen: mun serkkupoika lainas suksia yhdelle niistä, niin ne meni poikki ne sukset! - No, se ei osannut hiihtää!* (nauraa) *Se kaatui ja...* (Jussi näyttää käsillään kuinka sukset menivät poikki). *Mutta tuota niin, kaikenkaikkiaan ne oli sellaisia mielenkiintoisia pikkupojalle, nämä sotilaat."*

KÁROLY LOVÁSZ muotokuvassa suksien kanssa

KÁROLY LOVÁSZ in the portrait, with skis

(Pyhälahden valokuvaamo / Pyhälahti Photography Studio, Lapua, 1940)

MEN ON SKIS

Although the volunteers were seasoned soldiers, there was something they could not master easily: skiing. Most of the interviews give humorous accounts of the astonishment felt by the local youngsters on seeing the troops stumbling and tripping on skis by the banks of the Lapuanjoki River. The people in Lapua were genuinely amused, for they had not encountered a grown-up man who didn't know how to ski, while skiing was a natural winter pastime for children in Lapua.

Károly Lovász in the photo on the left had actually brought his skis with him when his portrait was taken in the Pyhälahti studio. Practising skiing was a relevant part of the Hungarians' military training. Skiing would have been a necessary skill in the snowy conditions of the Winter War, but for the Hungarians skiing was something special, and they had no previous experience of it.

Many people specifically recalled the skiing, including Jussi Mäenpää:

"Yes, that's how we got to know the Hungarians. They were especially down there, skiing on the ice, and they couldn't do it at all! (Jussi laughs) *They were always falling over. And then one time, my cousin lent his skis to one of them, and he went and broke them! Well, he didn't know how to ski!* (laughs) *So the Hungarian fell down and...* (Jussi shows with his hands how the skis snapped into two). *But well, all in all, they were fascinating for a little boy, the soldiers were."*

Aili Huhtala kertoo laskettelemisesta Lapuanjoen rannalla:

"En kenenkään nimiä [muista] millään lailla... mutta komeita isoja miehiä! (Aili nauraa) *Isoja miehiä oli. Ja tummia joo. Niitä oli aika paljon. Valkoisissa puvuissa ne, ja muutkin, siellä lasketteli. Valkoiset lumipuvut päällä. Ja kun talvi oli ja niiden piti paljon olla [ulkona] niin ettei näy lumesta, niin sen takia se lumipuku.*

No, minä en sen enempää tosiaan tiedä, kuin että minä olin [sotilaiden] suksenperillä. Mutta niitähän on sellaisia jotka on ollut viittä vuotta vanhempia, niin ne tietää hyvinkin ja ovat tykänneet niistä [unkarilaisista] (Aili naurahtaa). *Kun ovat olleet jo kuuden-seittemäntoista.*

Mä olin siellä niitten suksien perillä. Ne käski sinne ja sitte [näyttivät] että täältä pitää kiinni (Aili näyttää käsillään miten piti pitää kiinni) *ettei tipu, että pysyy kyytissä!*

Isä ei ollu tietoinenkaan, mutta sitten vanhin veli tuli lomalle niin se kuuli, että me siellä suksien perillä. Hän oli hyvin pahoillansa, että kun 'siellä nyt miesten suksien perillä lasketteloo'. Sanoi että 'mä sanon isälle jos et lopeta!' Niin, se loppui sitten siihen se meno sinne. Siellähän oli hauska olla, mutta... No oltiin me oltu useampana päivänä siinä laskettelemassa."

Lapua, 2008

Aili Huhtala tells us about skiing down the hill on the bank of the Lapuanjoki River:

"I don't remember any of the names in any way... but handsome big lads they were! (Aili laughs) *Big men. And dark hair. There were quite a lot of them. They were in white outfits, skiing down the hill. In the white camouflage snow suits. Because it was winter, and they had to stay a lot outside and they couldn't stand out from the snow.*

Well, I don't know much more about them, except that I was standing behind on the soldier's skis. But there were girls who were five or so years older, who would know better, and who liked them [Hungarians] (Aili laughs). *Those who were already sixteen or seventeen by then.*

I was standing on the back of their skis. They told me to come there and showed me how to hang on (Aili shows with her hands how she had to hold on) *so I wouldn't fall off!*

My father didn't know anything about it, but then my oldest brother came home on leave and he heard about us standing at the back of the skis. He was very upset about us 'skiing down the hill on the back of men's skis'. He said he'd tell father if I wouldn't stop going there. So, that put a stop to that. It had been fun, but... Well, we had already gone skiing on several days."

Lapua, 2008

AILI & VILJO
HUHTALA

(Niina Ala-Fossi, Lapua,
2008)

AINO RANTA Lapuanjoen rannalla, jossa laskettiin mäkeä

AINO RANTA by the Lapuanjoki River, where they were skiing down the hill

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

Aino Ranta kertoo kohtaamisesta vapaaehtoissotilaiden kanssa Lapuanjoen jäällä 1940:

"No se tarina meni niin, että me oltiin laskettelemassa siinä Patruunatehdasta vastapäätä, missä oli joen jäälle tehty hyppyrimäki. Tai poikien tekemä semmonen pieni hyppyri. Mä olin Juhanin kanssa kahdestaan, oltiin laskettelemassa ja hyppyytettiin siitä, kun siihen tuli nämä kaks sotilasta, jotka oli harjoittelemassa. Ja meitähän tietysti huvitti kun ne ei pysynyt suksilla eikä osannut oikein hiihtää.

Ne yrittivät hiihtää joen jäällä. Ja sitten ne pysähty kattomahan kun me lasketeltiin, tultiin siitä alas niin ne taputti. Siitä mä varmasti muistan, koska en mä muista mitään muita hiihtoretkiäni. Mutta sen mä muistan ja sen että ne oli tosiaan tommosia mustapäitä. (Aino osoittaa Ferenceä ja nauraa) *Tummia. Tumma tukka oli molemmmilla ja olivat semmosia hoikkia nuoria miehiä, eivätkä mitenkään kookkaita tai isoja: ihan semmosia ettei meitä pelottanut millään lailla.*

Sitten tietysti kun mulla oli patukat päällä niin ne tuota... (Aino nauraa ja näyttää käsillään, heiluttaen kuvitteellisia palmikoita) *Tuntu että oliko sillä toisella pikkulapsia kotona tai jotakin semmosta. Eihän meillä ollu [yhteistä] kieltä mitään, mutta olivat hyvin mukavia. Muistaakseni me Juhanin kanssa näytettiinkin sitten että miten niillä suksilla pitää mennä ja miten sauvaa pitää pitää ja semmosta sitten siinä."*

Lapua, 2008

Aino Ranta tells about her encounter with the volunteer soldiers on the ice of the frozen Lapuanjoki River in 1940:

"The way it was, we were coming down the hill opposite the Cartridge Factory, where there was this sort of jumping ramp piled up on the ice of the river. Just a small ramp, made out of snow by the boys. I was alone with Juhani, we were skiing and jumping from it, when these two soldiers who were practising came along. We were naturally amused that they couldn't stand up on their skis and didn't really know how to ski.

They tried to ski on the ice. And then they stopped to see us sliding down, and when we came down they clapped their hands. That's why I remember it, I guess, because I don't really remember any of my other skiing trips. But that I do remember, and that they were this sort of 'black heads'. (Aino points at Ferenc and laughs) *Dark-haired types. They both had dark hair and they were slim young men, not in any way big or bulky: we were not scared of them or anything.*

And then when I had braided hair, they... (Aino shows with her hands, waving the imagined braids). *I wondered if the other one of them had little children at home or something like that. Of course we didn't have a [common] language, but they were very nice. As I remember we showed them, me and Juhani, how to go with the skis and how to hold the ski poles, and such things."*

Lapua, 2008

UNKARILAINEN KEITTIÖ

Unkarilainen keittiö käyttää usein sianlihaa, laardia, suuria määriä punaista paprikajauhetta ja muita mausteita. Unkarilaiset toivat mukanaankin aineksia ruoanlaittoon, kuten laardia ja paprikaa, ja näyttivät uudenlaisen tavan ruoan maustamiseen.

Maija Soini muisteli nähneensä unkarilaisilla iso palan laardia, jota he säilyttivät huoneessaan ikkunan ulkopuolella. Hän ihmetteli miten sitä mahdettiin käyttää? Myös ruokia tarjoilleena lottana hän sai maistaa unkarilaisen kokin keitoksia:

"Unkarilaisilla oli oma kokki, joka teki hyvää ruokaa. Saimme maistaa, mutta emme paljon, tai aina. Ruoka oli rasvaista."

Heikki Tuovinen muistelee myös unkarilaisten ruokaa ja siihen liittyen sian teurastamista:

"Mutta kerran ne keitti jotain siinä koulun pihassa. Ilmeisesti siinä pääasia oli paprika. Ja se oli niin peijakkaan väkevää. Ne anto pakilla kerran mulle ja mähän poltin suuni siinä. Kyllä unkarilainen paprika oli hyvää mutta oli tulista! Ja lihaa syötiin paljon ja ne teurasti itte kaikki.

Teurastui tapahtui siinä kansakoulun puuvajassa ja sitten pihassa. Ja meillähän [Suomessa], kun sika tapetaan niin se kaltataan, vedellä. Se poltti sen olkikasan päällä ja otti sillä lailla karvat pois. Niin vaan ne, sian kintut, etu- ja takakintut kiinni olkikasalle ja kurkut auki. Se oli minusta raakan tuntuunen. Ja sitten sian ruho otettiin sinne, puuvajaan tietenkin, ja siellä, tehtiin kaikki ne toimenpiteet mitä silloin tehrähän... Mutta lihaa oli ja lihaa söivät paljon."

HUNGARIAN FOOD

Unkarilaiset kokit Lapualla, SÁNDOR NAGY (sotilas) keskellä

Hungarian cooks in Lapua, Private SÁNDOR NAGY in the middle

(M. Soinin kotialbumi / M. Soini's family album)

Traditional Hungarian cuisine often uses pork, lard or pig fat, considerable quantities of red paprika powder, and other spices. The Hungarians brought a number of unfamiliar ingredients along with them, including lard and paprika, and demonstrated new seasoning techniques.

Maija Soini remembers seeing a large lump of lard the Hungarians kept outside the window of their room. She was wondering how they might use it. As a Lotta on the catering side, she also got to taste what the Hungarian chef cooked up:

"The Hungarians had their own cook along, who prepared good food. We got to taste it, but not much, or not always. The food was rich and fatty."

Heikki Tuovinen also remembers the Hungarian cooking and the slaughtering of the pig that took place in the school yard:

"Once they cooked up something in the school yard. Apparently the main ingredient was paprika. And it was damned hot, I can tell you! They gave me some in a mess-tin and I burned my mouth on it! The Hungarian paprika was good, but hot! They ate lots of meat and did all the butchering themselves.

The slaughtering stuff happened in a wooden shed at the school and then outside in the yard. Here [in Finland] when we kill a pig, we pour scalding hot water over it. The Hungarians, they scorched it on a pile of burning straw, and took the hair off this way. So they tied the [pig's] feet back and front, put it onto the pile of straw and slit its throat. I thought it was a bit brutal. Then the pig carcass was taken to the shed, where all the other actions were performed. But there was meat, and they ate a lot of it."

VAPAA-AJAN VIETTO

Heikki Tuovinen ja hänen lapsuudenystävänsä Antti Pukkila viettivät paljon aikaa seuraillen unkarilaisten toimia:

"Meillä oli hauskaa. Ihme kyllä ne hyväksyi meidän läsnäolon. Me opetettiin niille sellaanen 'Myntttääminen': pannaan tikku maahan ja heitetään siihen rahaa. (Kuka pääsee lähimmäksi tikkua voittaa) *Siitä tuli niille vapaa-ajan peli! Ne pelas sitä kyllä paljon. Joka on lähimpänä sitä [tikkua] niin se saa kilistellä kruunua tai klaavaa: kolikko heitetähän ilmaan, ja jos se sanoo kruunu, niin se on kaikki mikä siinä kruunua on. Ja jos se sanoo että klaava, niin silloin se saa ne klaavat. Mutta se on tärkeintä, että joka osuu siihen tikun juureen, niin se saa ensimmäisenä kilistää. Ja toiseksi lähin sitten. Joo, ne innostu siihen peliin.*

Kun minähän elin vallan siellä niitten joukossa, ja ne otti niinkun ottopojaksi, melkein. Heillähän [unkarilaisilla] oli sotilaskoulutus ihan, ja aika perusteellinen. Mutta me päästiin pikkupoikina vain seurailemaan niitä. Mutta se mikä meille oli mukavaa, oli että me saatiin opettaa heille se meidän kansallislaulu. Mun täytyy sanoa että unkarilaiset on hyviä laulajia. Ai ai kun ne lauloi sen komeesti sitten kun ne sen [oppivat]! Joo, no siellä vanhan koulun salissa me opetimme. Unkarilaiset oli majoitettu sinne koululle. Minähän asuin ihan koulun vieressä silloin. No sieltähän minä livahdin aina sitten.

Sitten oli sellainen yksi kulkijamies, pehtooriksi sanottiin, mutta siinä oli täitä kamalasti. Ja se meinas kaveerata sinne unkarilaistenkin kanssa, niin Me sanottiin että 'täitä' ja napsuteltihin... niin unkarilaiset sanoi että 'täi täi' kans, ja niin kaveri lähti sieltä! Se kyttäs muonaa vaan sieltä. Se oli muualtapäin tuleva mies ja sitä sitten sanottiin Täitten emälaivaksi, siinä oli vaatetäitä ja päätäitä..."

LEISURE TIME

Heikki Tuovinen and his childhood friend Antti Pukkila spent a lot of time following the Hungarians around:

"We had a lot of fun. Amazingly they accepted our hanging around. We taught them a game called 'Mynttääminen'. You put a stick into the ground and then throw coins at it. (Whoever gets closest to the stick wins) *It became a real game for them on their time off! They played it a lot. Whoever got closest to the stick could throw a coin for 'Heads or Tails': you throw it in the air, and if it comes up Heads, you get all the Heads from the ground. If it's Tails, you get all the Tails. But the most important thing is that whoever gets nearest to the stick with his coin, gets to call heads or tails first. And then the second nearest after that. Oh yes, they got pretty keen on that game.*

I was practically living among the Hungarians, and they sort of adopted me, almost. They had a military training, and quite a thorough one, too. Of course, as little boys we could only watch them. What was nice for us was that we could teach them our national anthem.

I have to say the Hungarians are good singers. Oh my, they sang it splendidly when they had [learned] it! We taught them in the old school hall. The Hungarians were accommodated there in the school. I used to live right next to the school back then. I was always sneaking away from home.

There was this one travelling man who used to come and go round our way. We used to call him 'Pehtoori' ('The Reeve')*, but he had terrible lice. He wanted to make friends with the Hungarians, so we said 'Lice!' and snapped our fingers... And the Hungarians got it, and said 'Lice! Lice!' too, and so that fellow upped and left! He was only hankering after their food. He wasn't from Lapua really, and we also used to call him 'The Lice Mother-Ship' because he was infested - he had clothing lice and head lice..."*

Heikki muistelee:

Ja temperamentikkaita te ootte kyllä. (Heikki sanoo Ferencille) *Kyllä. Se täytyy myöntää. Ja innokkaita jalkapallonpelaajia: puolihihaisillaan siinä yhteiskoulun pihalla ne pelas jalkapalloa. Talvella!*

Minä kattelin, enhän mä sinne päässy. Mutta kyllä mä pienestä pitäen itte oon pelannu paljon jalkapalloa. Mielenkiinnosta kattelin. Mutta hurjan näköistä kun se vaatetus oli vähäinen! Että miten ihmeessä ne tarkeni?"

•

Heikki recalls:

"And you certainly are a temperamental lot. (Heikki says this to Ferenc) *Yes. You have to admit it. And keen footballers: they were playing football in short sleeves there on the school yard. In the Finnish winter!*

I was just watching; I didn't get to play. I've played football since I was a little kid. I was interested in watching it. But it looked pretty wild when they had so little on! How in the world could they withstand the freezing cold?"

Kuhmoinen, 2009

ANNA-LIISA &
HEIKKI TUOVINEN

(Niina Ala-Fossi, Kuhmoinen, 2009)

ROMANTTISET SUHTEET

Kati Peltola (os. Sápy) kertoo vanhempiensa tapaamisesta. Katin äiti oli töissä Lapualla Pyhälahden valokuvaamossa vuonna 1940:

"Hän teki kaikkea. Muun muassa otti kuvia ja otti isästä kuvan kun silloin nää sotilaat kävi paljon siellä kuvassa. Äiti ihmetteli että miksi tämä yksi sotilas käy jatkuvasti tilaamassa yhtä ja kahta lisäkuvaa. Sitten, jonain päivänä isä oli pyytänyt äitiä ulos.

Sitten kun he joutuivat lähtemään pois, niin... Isä ja äiti oli kuulutettu (naimisiin meneviksi) *sillon jo kolme kertaa, ja isä ehdotti että joku niistä, siinä oli joku pappi mukana siinä unkarilaisten porukassa, että se vihkis äidin ja... Nimittäin isä oli silloin, niin mä en tiedä, mutta varmaan Lappeenrannassa.*

Sitten äiti matkusti Turkuun, josta he lähtivät pois. Siellä he keskustelivat siitä että vois vihkiä kun on jo kolme kertaa kuulutettu, mutta sitten he päättivät, että kun ei yhtään tiedä mitä tapahtuu... Isä pyysi äitiä myös lähtemään mukaan, mutta eihän äiti. Se oli niin epävarma se paluumatka. Tulomatkakinhan oli ollut vaikea. Niin äiti sanoi ettei hän lähde. Äiti sanoi mulle, että hänelle oli kuitenkin paljon tärkeämpää, että lapsi, eli minä, syntyy turvallisesti."

Lapua, 2008

IRJA SYLVIA

(Kati Peltolan kotialbumi / Kati Peltola's family album)

ROMANTIC RELATIONSHIPS

Unkarilainen sotilas lotta kainalossa Lapualla

Hungarian soldier with Lotta auxiliary in Lapua

(Kati Peltolan kotialbumi / Kati Peltola's family album)

Kati Peltola (née Kati Sápy) tells about her parents meeting each other. In 1940, Kati's mother was working in the studio in the Pyhälahti Photographer's Shop in Lapua:

"She did just about everything. Among other things she took photographs, and she took a photo of my father when these soldiers went there a lot to have their portraits done. My mother was wondering how come this one soldier keeps coming back all the time to order one or two more prints. Then one day my father had asked Mum out.

And then, when they had to go away... father and mother had already been read out (i.e. announced publicly in the church; to be married) *three times by then, and my father suggested that one of them, the chaplain who was with the Hungarian troops, would marry Mum and him... At that point he was, well, I don't know, but I think he was in Lappeenranta already.*

Anyway, Mother travelled to Turku where they were going to leave from. There they discussed about getting married, as they'd done the formalities and everything, but then decided [not to], because they didn't know what was going to happen in the future... Father asked mother to go along, but she wouldn't. The trip back to Hungary was so uncertain. Coming to Finland had been difficult as well. So my mother said she wouldn't leave. She told me that it was much more important to her that the child, that's me, would be born safely."

Lapua, 2008

KATI PELTOLA seisoo Lamminheimon talon kivireliefin luona

KATI PELTOLA standing by the stone relief at artist and sculptor Kaarlo Lamminheimo's house

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

RAAKEL KELTTO oli 15-vuotias, kun hänen perheensä majoitti kotona unkarilaisia vapaaehtoisia talvisodan aikana. Paikka, jossa Sándor ja Lajos valokuvattiin.

RAAKEL KELTTO was 15 when her family hosted Hungarian volunteers during the Winter War. The place where Sándor and Lajos were photographed.

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

Raakel Keltto näyttää valokuvaa kolmesta unkarilaisesta miehestä seisomassa talon nurkalla talvella, sotavaatteissa. Kaksi reunimmaista miestä kuvassa oli majoitettu Katteluksen taloon, keskimmäinen oli heidän päällikkönsä:

"Siinä on Sándor ja Lajos. Ja tämä [kolmas mies kuvassa] on niiden... Mä en tiedä sitä, mikä sen nimi [oli]. Se tuli tänne vaan käymään. Niin, he ovat kaikki unkarilaisia, mutta nämä asuivat [Katteluksessa], sellaisessa vierashuoneessa. Kun ennen tehtiin keittiö ja sitten oli vähän suurempi vierashuone.

*Kauheesti tarjottiin kahvia aina kun ne tuli, voileipää ja kaikkea leivottiin. Ja ne tykkäs hirveesti siitä pullasta sitten ja piparkakkuja ja sellaista. Minä kaadoin niille kahvia. Muut oli vähän vanhempia siinä. Minä olin sitten niinkuin rohkea! Passasin ne siinä. Ja ne sanoi aina kun minä kaadoin kahvia 'minä r- - -.' Se oli se 'szeretlek' *. Kaikki [lapualaiset] täällä oli kauhean mielissään, että 'Voi kyllä hyvä kun jos se ryssä tuloo tänne, että kun nuokin nyt tuli apuun!' Ja niin kauhiasti pidettiin niistä sitten hyvää huolta näin.*

Yleensä kyllä niitä ihaili kaikki, mutta mä tosiaan viidentoista täytin sitten jouluna vasta, olin aika nuori. Jaa jaa, sellaisia, kauhean komeita... (Raakel nauraa) *niin ihaili kaikki!*

Voi kauhia kun se Lamminheimon rouva kyllä se tykkäs siitä Pistasta! (vastapäisessä taiteilija Kaarlo Lamminheimon talossa asui unkarilainen 'Pista') *Kaikki nauroivat sitten että kun se halus mennä kävelylle sen Pistan kanssa. Niin ja siitä 'ei tarvinnut välittää mitään' vaikka hän sitä kynkkää meni sen [Pistan] kans. Tuli aina sitten niitä toisia kattomaan. Me sanottiin jotta 'Hellin taas tulee sen Pistan kanssa käymään.'"*

Lapua, 2008

* Szeretlek unkariksi tarkoittaa minä rakastan sinua.

Kuva, josta R. KELTTO puhui. Kuvan alla lukee: *"Unkarilaiset asuivat Katteluksessa. Sándor ja Lajos, keskellä oleva [asui] Lamminheimossa".*

The photo R. KELTTO referred to, with text: *"The Hungarians staying at the Kattelus house. Sándor and Lajos. The one in the middle [was billeted] at Lamminheimo's house."*

Vasemmalta oikealle / From left to right: "Lajos", ANTAL PATARCSICS, SÁNDOR HORVÁTH.

(Raakel Kelton kotialbumi / Raakel Keltto's family album)

Lottia ja unkarilaisia. Oikealta vasemmalle: vääpeli PÉTER PÁNDY, apulaislääkäri BÉLA GOSZTOLA ja mahdollisesti lääkäri LÁSZLÓ SÁPY

Lottas and Hungarians. From right to left: Sergeant PÉTER PÁNDY, Asst. Physician DR. BÉLA GOSZTOLA and possibly Physician DR. LÁSZLÓ SÁPY

(Kati Peltolan kotialbumi / Kati Peltola's family album)

Raakel Keltto shows us a photograph of three Hungarian men standing by the corner of a house in winter, wearing military greatcoats. The two men at either side were accommodated in the Kattelus household, while the one in the middle was their commanding officer:

"There is Sándor and Lajos. And this [the third man in the picture] was their... I don't know his name. He only came by. Yes, they were all Hungarians, but these two were living in [Kattelus], in a sort of guest room. The family had built a kitchen and so they had a bit bigger guest room, so they could fit in.

We always offered lots of coffee when they came round; sandwiches and other things we had baked. They very much liked our 'pulla' (sweet buns)*, and gingerbread cookies and such. I poured them coffee. The others were a bit older than me. I had to be the brave one! I served them. And always when I poured coffee they said 'I lov...', it was that 'szeretlek'*. Everyone round here was pleased to see them, they said: 'Oh it's so good if the Russians come here that they all came to help us!' And so we took very good care of them.*

In general everyone admired them, but I was quite young, I only turned fifteen that past Christmas. Well now, they were very handsome... (Raakel laughs) *so everyone admired them!*

Oh my! That Mrs. Lamminheimo liked Pista so much! (The Hungarian named 'Pista' lived in the opposite building, in the house of sculptor and artist Kaarlo Lammenheimo). *All of us were laughing when she wanted to go for a walk with Pista. Yes, and 'you don't have to worry yourself', she'd say, even though she walked out arm-in-arm with him. They always came to see the other Hungarians. We used to say 'Hellin is coming to visit us with that Pista again'."*

Lapua, 2008

*Szeretlek in Hungarian means I love you.

MUISTO YSTÄVYYDESTÄ

Unkarilaisten Lapualla viettämä lyhyt aika oli tarpeeksi pitkä ystävyyssuhteiden muodostumiseen, mistä kertovat jäljelle jääneet muistoesineet.

Aino Rannan isä, Iisakki Ranta, oli työssä patruunatehtaalla, jossa unkarilaiset valmistivat mm. Lapuan kirkon seinässä olevan muistotaulun. Iisakki Ranta ystävystyi unkarilaisten kanssa ja joku heistä lahjoittikin silloiselle tupakkamiehelle itse valmistamansa tuhkakupin (kuvassa vasemmalla, sivu 87). Tuhkakuppiin on taiteiltu kukka-aiheinen koriste ja sen pohjassa näkyy kaiverrettu vuosiluku 1940 sekä joitakin kirjaimia. Unkarilaiset myös opettivat Rannalle valmistustekniikan.

Myöhemmin Iisakki-isä valmisti itse kuvassa (sivu 87) oikealla olevan kuparisen maljakon, jossa on samantapainen kukkakoristelu kuin tuhkakupissakin. Isä lahjoitti maljakon sittemmin Ainolle. Molemmat esineet on todennäköisesti valmistettu luodin hylsyistä.

Kuparinen muistolaatta, jonka unkarilaiset valmistivat Lapuan Patruunatehtaalla, kiinnitettiin Lapuan kirkon seinään 4. huhtikuuta 1940. Muistolaatassa lukee:

"Sankarillisten suomalaisten veljien muistoksi. Kunnioittaen Ensimmäiset unkarilaiset vapaaehtoisjoukot."

Alla olevassa pienessä kyltissä on selostus:

"Unkarilaisen vapaaehtoisen pataljoonan asettama kuparinen muistotaulu. Olkoon ikuiseksi kunnianosoitukseksi Lapuan kirkonkylän sankarivainajille. Imre Kémeri Nagy, komentaja"

MEMORIES OF FRIENDSHIP

Unkarilaisten muistolaatta on pysynyt Lapuan kirkon seinässä 4. huhtikuuta 1940 alkaen.

The memorial plaque donated by the Hungarians has remained on the wall of Lapua Cathedral since April 4th, 1940.

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2009)

The short time that the Hungarian volunteers spent in Lapua was enough to form friendships between Finns and Hungarians of which some mementoes are still to be found.

Aino Ranta's father Iisakki Ranta was working in the Lapua Cartridge Factory, where the Hungarians also created the memorial plaque that is mounted on the wall of Lapua Cathedral. Iisakki Ranta made friends with the Hungarians, and one of them actually gave the smoker a self-made metal ashtray (on the left in the photo, page 87). The ashtray bears an intricate flower decoration. The year 1940 and some letters are engraved on the underside.

The Hungarians also taught Iisakki Ranta the technique of reproducing it. Later, Iisakki made the copper vase on the right (page 87), with a similar flower decoration. Ranta gave the vase later to his daughter Aino. Both of the items are likely to be made of shell casings.

The copper memorial plate, made in the same cartridge factory in Lapua, was mounted outside Lapua Church (now Lapua Cathedral) on April 4th, 1940. The text in Hungarian reads:

"To the memory of our heroic Finnish brothers. Respectfully, the Hungarian Volunteer Detached Battalion."

Below it, the smaller sign says:

"Let this copper plaque, placed by the Hungarian Volunteer Detached Battalion, be an eternal memorial to the fallen heroes of Lapua. Imre Kémeri Nagy, Commander"

AINO RANTA muistoesineiden kanssa

AINO RANTA with two mementoes from the Winter War era

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

Kuparinen tuhkakuppi ja vaasi

Copper ashtray and vase

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

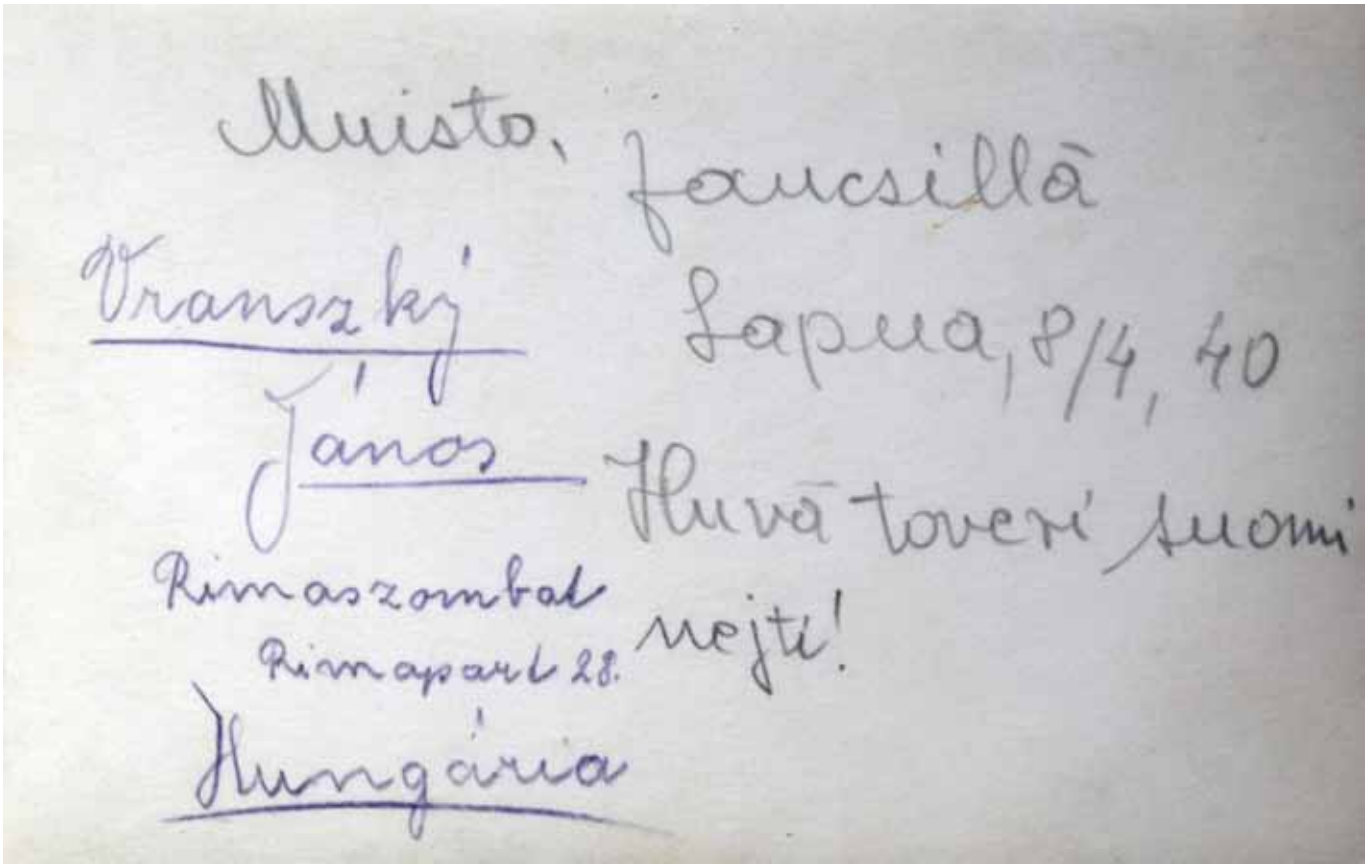

"Muisto Jancsilta,
Lapua, 8/4, 40
Hyvä toveri Suomi nejti!
VRANSZKIJ JÁNOS,
Rimaszombat, Hungária"

"Memento from Jancsi,
Lapua, 8/4, 40
Good comrade, Finland Miss!
VRANSZKIJ JÁNOS
Rimaszombat, Hungária"

(Maija Soinin kotialbumi /
Maija Soini's family album)

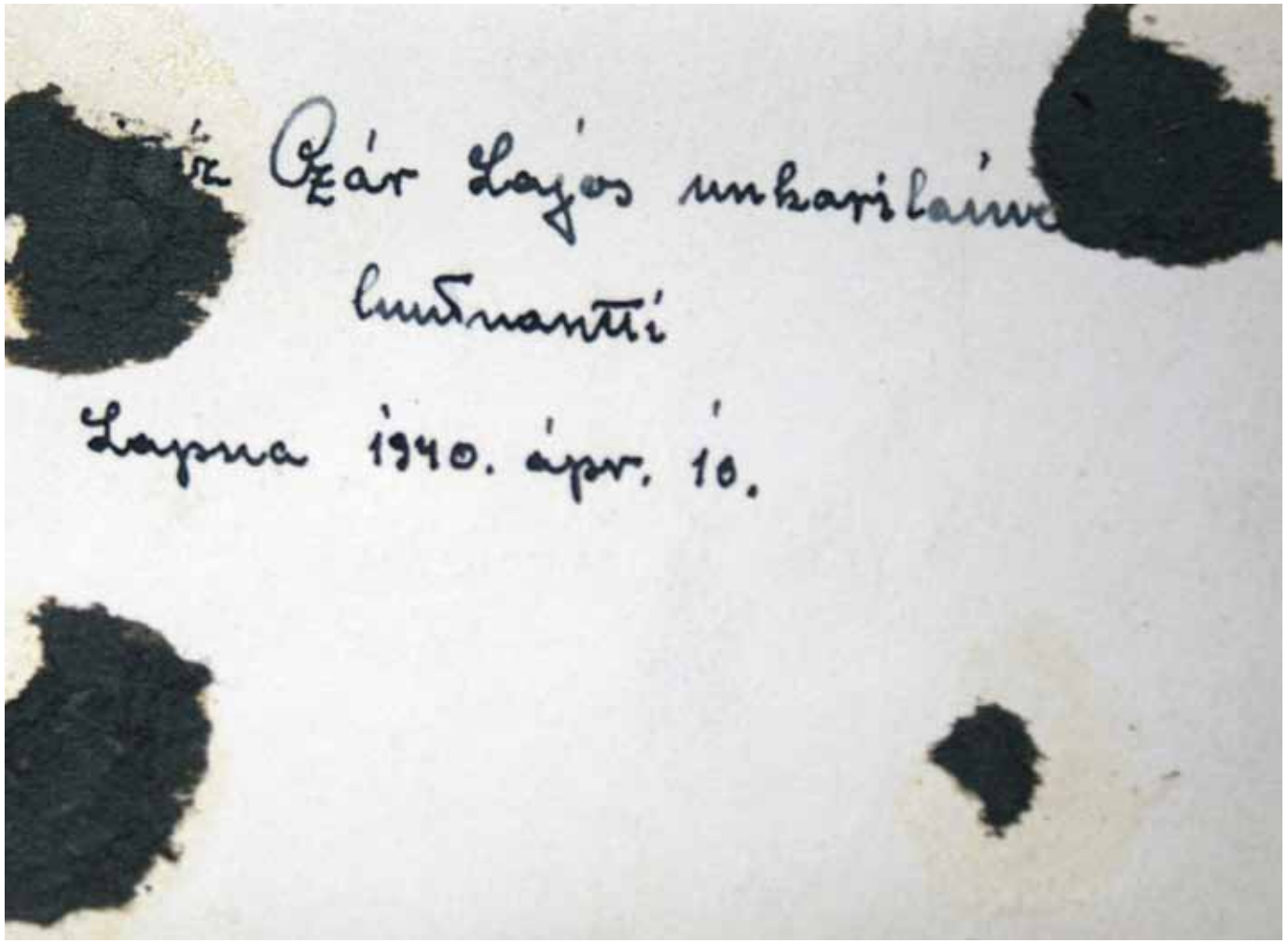

"CZÁR LAJOS unkarilainen luutnantti, Lapua 1940 huhtikuun10."

"CZÁR LAJOS Hungarian Lieutenant, Lapua 1940 April 10."

(Maija Soinin kotialbumi / Maija Soini's family album)

MARIANNE HIETALA, R. Kelton tytär, esittelee puista komppania SISUn muistotaulua Lapuan koulussa. Taustalla taiteilija Kaarlo Lamminheimon maalaus.

MARIANNE HIETALA, daughter of Raakel Keltto, seen in Lapua School displaying a wooden commemorative plaque marking Detachment Sisu's time in the town. The painting in the background is by local artist Kaarlo Lamminheimo.

(Niina Ala-Fossi, Lapua, 2008)

“Pustan pojan lähtö” on humoristinen runo, joka julkaistiin Lapuan Sanomassa 18. huhtikuuta 1940. Se kuvaa kyynelten kostuttamaa näkymää Lapuan asemalla, jossa paikalliset tytöt itkevät unkarilaisten vapaaehtoisten perään ja antavat jäähyväissuukkoja.

“The Puszta Boy’s Parting” is a tongue-in-cheek verse published in the pages of *Lapuan Sanomat* on April 18th, 1940. It depicts the tear-drenched scene at the town’s railway station, where local girls weep after the departing Hungarian volunteers, and give farewell kisses to them.

(Lapuan Sanomien arkisto / Archives of *Lapuan Sanomat*)

Pustan pojan lähtö.

16.4. —40.

Lapualta kun lähdettiin
Niin kaikki flikat itki.
Kyynelillä kostuttivat
Aseman laituritki.

Liisa riippui kaulassani
Antoi vielä suuta.
Sanoi jotta älä armas
poijes vielä muuta.

Mutta minä vastasin:
Enhän kahta ottaa taida.
Kotona kun ma lupasin
Zándor Mezzin naida.

HY-VÄS-TII!!

The Puszta Boy‘s Parting.
16.4.1940

When we left the town of Lapua,
The tears they fell like rain.
All the girls were sobbing,
As we climbed upon the train.

Liisa pressed her lips to mine,
And swore I was the best,
She implored me, don’t you dearest
Run off to Budapest.

Alas, my dear, I answered,
I can’t take two of you.
For at home my hand is promised
To Zándor Mezzi, too.

GOOD-BYEE!!

JÄÄHYVÄISET SUOMELLE
Valokuvia Suomen kuva-arkistosta

Toisen maailmansodan aikana Suomessa vierailleista unkarilaisista on löydettävissä useita kuvia valtakunnallisissa suomalaisissa arkistoissa. Esittelemme joitakin näiden kuvien joukosta, jotka ovat kokonaisuudessaan nähtävissä myös verkossa Suomen Puolustusvoimien SA-kuva-arkistossa. Unkarilaisesta vapaaehtoispataljoonasta valmistui erityisen monta virallista valokuvaa 20. toukokuuta 1940, jolloin he nousivat laivaan Turun satamassa ja jättivät Suomen taakseen. Kenraaliluutnantti Enckell lausui jäähyväispuheessaan kiitokset unkarilaisille:

"Minulle on suotu mieluisa tehtävä tuoda Teille, jättäessänne nyt Suomen maaperän, Sotamarsalkka Mannerheimin terveiset.

Sotamarsalkka kiittää Teitä, sekä päällystöä että miehistöä, Teidän hyvästä tahdostanne auttaa Suomea, tahdosta joka on Teidät tänne maahamme tuonut. Hän tahtoo kiittää Teitä myöskin esimerkillisen hyvästä käyttäytymisestä koko täällä olonne aikana. Sotamarsalkka tulee säilyttämään mieluisena muistonaan sen erinomaisen kuvan, jonka hän sai Teistä käydessään Lapualla, kuvan joukko-osastosta, joka täyttää korkeimmatkin vaatimukset. Hän toivottaa Teille onnellista kotimatkaa ja kaikinpuolista menestystä kotimaassanne. (...)

Omalta kohdalta on minulla ilo sanoa Teille tällä jäähyväishetkellä, että se kosketus, mikä minulla Teihin on ollut, jättää minuun sen vakaumuksen, että Teidän maanne saa olla ylpeä sellaisista sotilaista kuin Te. Minä toivotan Teille kaikkea hyvää ja – istän välätäk."*

* Oik. Isten veletek tarkoittaa unkariksi sananmukaisesti 'Jumala olkoon teidän kansanne', tässä tapauksessa 'hyvästi'.

FAREWELL TO FINLAND

Photos from the Finnish Archives

In the national Finnish archives there are numerous photographs to be found of the Hungarians visiting Finland during World War II. In particular many of the official photographs of the Hungarian Detached Battalion were taken on the 20th of May 1940, when they boarded a ship in the Port of Turku and left Finland behind. We present some of the images among those photos, which are in their entirety available on the Finnish Wartime Photograph Archive's website. In his parting words to the troops, Lt. General Oscar Enckell expressed his gratitude to the Hungarians on behalf of the Finnish C-in-C, Field Marshal Mannerheim:

"As you now take your leave of Finland, I have been give the pleasurable task of passing to You the personal greetings of Field Marshal Mannerheim.

The Field Marshal expresses his gratitude to You, to the officers and men of the Battalion, for your goodwill in helping Finland's cause, which has brought you here to our country. He also wishes to thank You for the exemplary good behaviour you have shown throughout your stay in Finland. The Field Marshal will cherish the memory of the excellent image of You that he received during his visit to Lapua, an image of a military unit that met the very highest standards. He wishes you a safe and happy passage home, and every success in your homeland. (...)

For my own part, it gives me great pleasure to say to You at this moment of farewell that the impression I have formed leaves me in no doubt whatsoever that Your Country can justly be proud to have produced soldiers such as You. I wish you all the very best and... istän välätäk."*

* The literal translation of the Hungarian expression Isten veletek is 'May your God go with you'. In this case, it means 'Farewell'.

Molemmat sivut / Both pages:

Unkarilaiset vapaaehtoiset saapuvat Turun satamaan, suomalainen sotilassoittokunta soittaa, lehdistön edustajia on myös paikalla.

The Hungarian volunteers arrive in the Port of Turku. A Finnish Army band is on hand, and representatives of the press have also arrived.

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

SA-Kuva

Molemmat sivut / Both pages:

Unkarilaiset vapaaehtoissotilaat odottavat paluumatkalle lähtöä S/S Arcturuksen edessä.

Hungarian volunteers waiting for departure in front of S/S Arcturus.

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

SA-Kuva

Unkarilaisten päällikkö ilmoittaa joukkonsa kenraaliluutnantti Oscar Enckelille. Edessä kapteeni IMRE KÉMERI NAGY.

The Commanding Officer of the Hungarian Volunteer Battalion presents his men to Lt. General Oscar Enckell. In front: Captain IMRE KÉMERI NAGY.

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

Kenraaliluutnantti OSCAR ENCKELL hyvästelee vapaaehtoiset. Enckell palkitsi Imre Kémeri Nagy'in Suomen ensimmäisen luokan Valkoisen Ruusun ristillä sekä 16 muuta upseeria toisen luokan risteillä.

Lt. General OSCAR ENCKELL addresses the volunteers before their embarkation. Enckell awarded Capt. Imre Kémeri Nagy the White Rose of Finland, Knight 1st Class. Knight 2nd Class decorations were given to sixteen other Hungarian officers.

(SA-kuva / Finnish War-time Photograph Archive, 20.5.1940)

Unkarilaiset upseerit lepoasennossa

Hungarian officers at ease shortly before embarkation

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

Unkarilainen signaalisti

A Hungarian bugler on the dock in Turku

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

Molemmat sivut / Both pages:

Upseerit vielä suomalaisissa sotilaspuvuissaan ja sotamiehet siviilivaatteissaan, odottamassa laivan lähtöä

The Hungarian officers were still wearing their Finnish military uniforms and other ranks were in civilian clothes as they stood waiting on the dock

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

Asema
Station
SA-Kuva

Viimeiset hetket Suomen maaperällä

Final moments on Finnish soil

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, 20.5.1940)

Unkarilaisia ohimarssissa kohti laivaa

Hungarians marching by on their way to the ship

(SA-kuva / Finnish War-time Photograph Archive, 20.5.1940)

ISTVÁN RÁCZ toimi sotavalokuvaajana talvisodassa ja myöhemmin vapaaehtoisena jatkosodan rintamalla. Hänen valokuvasarjansa julkaistiin sekä ulkomailla että esim. Suomen Kuvalehdessä. Hän toimitti kokemuksistaan ja valokuvistaan useita kirjoja. Ohessa yksi Ráczin kuuluisimmista suomalaista soturia esittävistä valokuvista.

ISTVÁN RÁCZ worked as a photojournalist during the Winter War, and later served as a volunteer at the front during the Continuation War of 1941-44. His images of the war were covered widely abroad and also featured in the Finnish weekly magazine *Suomen Kuvalehti.* He later published several books of his experiences and photographs. This is one of Racz's most iconic images of a Finnish soldier.

(Sárospatakin kalvinistisen koulun arkisto / Archives of the Calvinist College of Sárospatak)

Muutamat unkarilaiset vapaaehtoiset taistelivat myös jatkosodan aikana 1941–1944 Suomessa. Haavoittunutta ENDRE ZSIGMONDIA sidotaan takimmaisella sängyllä Aunuksella syksyllä 1941.

A few Hungarian volunteers also fought on the Finnish side in the Continuation War, between 1941 and 1944. The Hungarian volunteer ENDRE ZSIGMOND (in the bed farthest from the camera) is having a wound dressed in the military hospital in Aunus in September 1941.

(SA-kuva / Finnish Wartime Photograph Archive, Aunus, 15.9.1941)

KIITOKSET / ACKNOWLEDGEMENTS

Suurkiitoksemme avusta seuraaville henkilöille ja tahoille / Many thanks go out for the help and contribution of the following people and institutions:

Haastateltavat / Interviewees: AINO ALA-FOSSI, MARIANNE HIETALA, AILI & VILJO HUHTALA, RAAKEL KELTTO, JUSSI MÄENPÄÄ, KATI PELTOLA, AINO RANTA, MAIJA SOINI, HEIKKI & ANNA-LIISA TUOVINEN, RAILI YLINIEMI

Sekä / And to: SEPPO ALA-FOSSI & RIIKKA FOSSI, TÍMEA BATA (Kansatieteen Museo / Museum of Ethnography, Budapest), MIKKO CAJANUS, GABRIELLA FRANK, JUKKA HAVERINEN & ILDIKÓ MÁRKUS (Unkarin Kulttuuri- ja Tiedekeskus / Hungarian Cultural and Scientific Centre, Helsinki), OTTILIA KOVÁCS, LÁSZLÓ KÓSA, Lapuan Sanomat, VESA PÖRSTI, OLLI VEHVILÄINEN (Tampereen yliopisto / University of Tampere), BOTOND VEREB-DÉR, FERENC VILISICS vanhempi / senior, KAISA & TUOMO VÄSTI, OSMO WILKUNA, TEPPO YLITALO

Erityiskiitokset / Special thanks to: KULTTUURIKESKUS VANHA PAUKKU / VANHA PAUKKU CULTURE CENTER (Lapua), POHJANMAAN VALOKUVAKESKUS / OSTROBOTHNIA CENTER OF PHOTOGRAPHY (Lapua), PYHÄLAHDEN VALOKUVAAMOMUSEO / PYHÄLAHTI PHOTOGRAPHER'S SHOP MUSEUM (Lapua), SA-KUVA-ARKISTO / FINNISH WARTIME PHOTOGRAPH ARCHIVE (Helsinki), UNKARIN ULKOASIAIN- JA ULKOMAANKAUPPAMINISTERIÖ / MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE OF HUNGARY (Budapest)